

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

Odsjek za pedagogiju

**STAVOVI I OČEKIVANJA RODITELJA U PROCESU ŠKOLSKOG
OCJENJIVANJA ZNANJA UČENIKA**

Diplomski rad

Ime i prezime studentice: Sanja Kajić

Mentor: prof. dr. Mirjana Mavrak

Sarajevo, travanj 2019.g.

Zahvala

Zahvaljujem asistentici Amini Isanović, MA koja mi je pomogla na samom početku ovoga procesa oko odabira teme, te koncipiranja bitnih teza koje su bile vodilja ovoga rada.

Posebnu zahvalu želim izraziti mentorici prof. dr. Mirjani Mavrak koja mi je svojom nesebičnom podrškom, prijedlozima, sugestijama i savjetima olakšala izradu ovoga rada.

Zahvaljujem se i svim ostalim profesorima i asistentima Odsjeka za pedagogiju, koji su mi tijekom ovih pet godina pomagali i pružali priliku da napredujem.

Hvala svim mojim kolegama i prijateljima na nesebičnoj podršci, i riječima ohrabrenja koje su mi uputili tijekom ovog perioda studiranja.

Posebna zahvala mojim cimericama!

Ipak, najveća zahvala ide mojim roditeljima što su mi pružili mogućnost školovanja. Hvala mojoj mami, tati, sestri i bratu na svojoj podršci, ljubavi, riječima utjehe, i prije svega vjere u mene.

Sadržaj

Sažetak	4
Uvod.....	5
<u>1.</u> ORGANIZACIJA ŽIVOTA I RADA ŠKOLE	6
Uloga učitelja i nastavnika u odgojno-obrazovnom procesu.....	7
<u>2.</u> DRUŠTVENI I PEDAGOŠKI ZNAČAJ OCJENJIVANJA I VREDNOVANJA	9
Osnovni pojmovi u vezi s ocjenjivanjem i vrednovanjem	10
Ocjenjivanje i vrste ocjenjivanja	11
Faktori koji sudjeluju pri oblikovanju učeničkih odgovora na ispitu.....	14
<u>3.</u> PARTNERSTVO I SURADNJA OBITELJI I ŠKOLE.....	18
Moguće uloge roditelja – partnera škole	24
<u>4.</u> PRIRODA I PORIJEKLO STAVOVA I OČEKIVANJA.....	28
<u>5.</u> ISTRAŽIVAČKI DIO	31
Problem i predmet istraživanja	31
Cilj i zadaci istraživanja	32
Istraživačka pitanja	33
Klasifikacija i operacionalizacija varijabli	34
Metode, tehnike i instrumenti	36
Uzorak	40
<u>6.</u> ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA	41
<u>7.</u> DISKUSIJA.....	53
Zaključak.....	57
Literatura	59
Popis tablica i slika.....	62
Prilog 1	63
Prilog 2	71

Naslov rada

STAVOVI I OČEKIVANJA RODITELJA U PROCESU ŠKOLSKOG OCJENJIVANJA ZNANJA UČENIKA

Ime i prezime studentice

SANJA KAJIĆ

Sažetak

Ocjenjivanje je svaka aktivnost kojom se prosuđuje učenikov uspjeh, te bi ono trebalo biti obavljeno na što pravičniji način od strane učitelja ili nastavnika. Tema kojom smo se bavili je danas često povod mnogih rasprava kada je u pitanju odgojno-obrazovni proces onih najmlađih. Roditelji ali i sama djeca često znaju „negodovati“ kako njihovo znanje i ono što su pokazali nije ocjenjeno onako kako bi to trebalo biti prema njihovom mišljenju i u skladu s onim što su oni pokazali. Svjedoci smo da danas u praksi postoje različiti načini pomoću kojih učitelji ili nastavnici provjeravaju ono što su učenici usvojili tijekom određenog perioda. Tako će neki od načina ocjenjivanja, kao i njihove glavne odrednice biti predložene u ovome radu. Ono čime se još bavilo tijekom rada na ovoj temi je i pronalazak informacija i podataka o tome što sve može utjecati na oblikovanje učeničkih odgovora tijekom ispitivanja, ali isto tako koji su to faktori koji utječu na učitelje ili nastavnike prilikom ocjenjivanja i vrednovanja učeničkih odgovora. Također, željelo se saznati kakva očekivanja roditelji imaju od učitelja ili nastavnika kada je u pitanju ocjenjivanje znanja njihove djece, te kakvi su njihovi stavovi prema tome segmentu odgojno-obrazovnog procesa.

Osnovni cilj ovoga rada je primjenom tehnike kvalitativnog istraživanja ispitati stavove roditelja o školskom ocjenjivanju znanja njihove djece, te očekivanja koja imaju u pogledu školskog ocjenjivanja, posmatrano iz tri perspektive: očekivanja koja roditelji imaju u odnosu na sebe, učenike i nastavnike.

Ključne riječi: provjeravanje, mjerenje, ocjenjivanje, vrednovanje ili evaluacija, stavovi.

Uvod

Ocjenjivanje je svaka aktivnost kojom se prosuđuje učenikov uspjeh. Važno je biti svjestan da su provjeravanje i ocjenjivanje procesi koji ulaze u sve faze podučavanja i učenja. Ciljevi koji su ishodište za planiranje nastave, istovremeno predstavljaju i kriterije provjeravanja i ocjenjivanja. Oni trebaju biti jasni i svima poznati. Provjeravanje i ocjenjivanje bit će učinkovitije ako kod učenika utvrdimo usvojeno znanje na primjeru rješavanja nekog novog problema. Na taj način možemo izazvati nove odgovore u praktičnim i stvarnim situacijama. Naime, praktično provjeravanje „tjera“ učenika prema tome da već tijekom samog učenja razmišlja o poveznicama između teorije i prakse, što znači da takav način provjeravanja zahtjeva od njega drugačiji način učenja, prije svega način koji nadgrađuje verbalnu reprodukciju, tako tipičnu za usmeno i pismeno provjeravanje (Penca Palčić, 2008).

Ovim radom nastojat će se ispitati stavovi i očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja njihove djece. Također se postavlja pitanje kakva su očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja, uzimajući u obzir paradigmu partnerstva škole i obitelji. Partnerstvo teži da ostvari prvenstveno one ciljeve koji su u interesu djeteta, koje dijete može dostići. Bazira se na potpunoj otvorenosti i iskrenosti obje strane i otuda je partnersko susretanje roditelja, obitelji i škole dalo mnogo vrijednije i dragocjenije rezultate nego što je to mogla suradnja. U suradnji obitelj i škola češće prave pritisak na dijete nego što rade u njegovu korist. Suradnja ne podrazumijeva ravnopravnost partnera u odgojno-obrazovnom procesu (Pašalić Kreso, 2012).

Sljedeće pitanje koje se postavlja je što to roditelji očekuju od sebe, od djece i nastavnika? U kojoj mjeri roditelji očekuju da budu uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece, te kako bi ta uključenost djelovala na izgrađivanje povjerenja između škole i obitelji?

Posebno zanimanje za istraživanje ove teme probudilo sa tijekom prošle akademske godine kada sam imala priliku zajedno s kolegicama istraživati sličnu tematiku. Uvidjela sam da u području sudjelovanja roditelja u odgojno-obrazovnom procesu učenika postoji prostor za ovo istraživanje.

1. ORGANIZACIJA ŽIVOTA I RADA ŠKOLE

Autori Ajanović, Stevanović (1998) u svojoj knjizi pod nazivom *Školska pedagogija* navode kako je škola institucija u kojoj mlada ličnost počinje dobivati prva cjelovitija i sistematičnija znanja, sposobnosti i navike iz općeg fundusa ljudske civilizacije.

Škola je također i mjesto gdje se susreću roditelji i učitelji, odnosno odrasli koji skrbe o mladima, pa je njihovim zajedničkim djelovanjem, u ozračju međusobnog uvažavanja i povjerenja, moguće ostvariti temeljne odgojne zadaće: omogućiti djeci usvajanje znanja, razvijanje vještina i sposobnosti kako bi svako dijete moglo razviti svoje potencijale. Škola je i institucija u kojoj se podiže razina roditeljske kompetencije za odgoj i za ostvarivanje kvalitetnijih odnosa u obitelji. Kako bi škola mogla utjecati na kompetencije roditelja, potrebno je njihovo uključivanje u različite oblike partnerstva sa školom. Pozitivna promjena u partnerstvu obitelji i škole, može se ostvariti ako postoji jasna slika postojećeg stanja, te jasno postavljeni ciljevi i strategije (Škutor, 2014).

Znanja se stječu i izvan škole, ali za sad škola nema konkurencije s obzirom na kompaktnost resursa s kojima raspolaže. Sadašnji zadatak škole je globalni: odgoj i obrazovanje mladih. Škola je pedagoška, kulturna i socijalna zajednica učenika, nastavnika, roditelja i svih drugih koji doprinose realizaciji njezinih programskih sadržaja, ili i na drugi način pružaju potporu.

Osnovna škola ima svrhu da učenicima pruži potrebna znanja, umijeća, stavove i navike koji su potrebni za život i daljnje školovanje. Njezina je osnovna zadaća da osigura kontinuirani razvoj učenika kao duhovnog, intelektualnog, tjelesnog, moralnog i društvenog bića s njegovim sposobnostima i skolonostima.

Škola je suvremena pedagoška zajednica u kojoj se planiraju, koordiniraju i realiziraju programski sadržaji kojim se stječe znanje, potiče skladan razvoj ličnosti, izgrađuje znanstveni pogled na svijet i stječu elementarna znanja o kulturnoj, demokratskoj, pluralističkoj i multietničkoj zajednici, kakva su potrebna za suvremeni život i rad u multikulturalnim društvima (Ajanović, Stevanović, 1998).

Rečenica koju su istaknuli autori Ajanović, Stevanović (1998), „*Škola će još dugo ostati glavna i osnovna institucija edukativnog djelovanja na mlade*“ potiče nas na razmišljanje i kao takva povlači za sobom još neka dublja pitanja i promišljanja, o kojima bi se imalo dosta toga za reći. Ova rečenica ima svoju težinu, svoje značenje i pouku, jer ponekad kao da i

nismo svjesni koliki to utjecaj ima škola na mlade, na one najmlađe, koji se polaskom u prvi razred počinju razvijati u svakom smislu, usvajaju različite norme ponašanja, izgrađuju svoje stavove i odnos prema nečemu, počinju formirati osobu u koju će kasnije izrasti, te će kao takvi, misleći ovdje na sve ono što su usvojili koračati dalje kroz život.

Često puta smo bili u situaciji da čujemo od starijih kako sve potječe iz kuće, misleći pod time na odgoj i sve ono što čini jednu individuu (dijete), naravno da je to točno, roditelji svome djetetu daju „temelje“ kada je u pitanju njihovo ponašanje, što je to dobro, moralno, a što nije. Roditelji su ti koji kod svoje djece trebaju razviti neke osnovne vrijednosti, a škola, odnosno školsko osoblje su ti koji dalje trebaju raditi na nadogradnji tih vrijednosti, te isticati i proklamirati zašto su one dobre i korisne za njihov daljnji rast i razvoj.

Uloga učitelja i nastavnika u odgojno-obrazovnom procesu

Uobičajeno je da se odgajatelji u redovnoj nastavi nazivaju učitelji, u predmetnoj nastavi nastavnici, te u srednjoj školi profesori. Uloge učitelja i nastavnika u odgojno-obrazovnom procesu odnose se na inventivne, kreativne i odgovorne stručnjake. Zahtjev za uspješnom interakcijom učenika i nastavnika oduvijek je postojao i bio određen mnogim faktorima. Danas informacijske tehnologije podrazumijevaju nove oblike interakcije između učenika i učitelja i nastavnika.

Autori Ajanović, Stevanović (1998) navode da su brojne i heterogene uloge suvremenog učitelja i nastavnika, a te uloge su sljedeće:

- Poučavanje učenika u svrhu stjecanja znanja, vještina i razvoja sposobnosti: uloga obrazovatelja.
- Poučavanje učenika u svrhu usvajanja ili promjene vrijednosti, stavova i navika: uloga odgajatelja.
- Sudjelovanje u procesima razvoja škole, odnosno u razvoju procesa obrazovanja i odgoja, zajedno s ostalim članovima obrazovne organizacije, inspektorima, savjetnicima i stručnjacima iz razvojnih službi: razvojna uloga.

Učitelji i nastavnici sve više postaju animatori, a njihov rad dobiva i elemente terapijskog rada, jer su nastavnici regulatori odgojnog procesa, a ne samo informatori o sadržaju. Prelazi

se od didaktičke monokulture ka didaktičkoj polikulturi ili metodičkom pluralizmu koji im omogućava raznovrsne uloge.

Pred suvremenim učiteljima i nastavnicima stoji širok dijapazon zadataka koje bi trebali realizirati u odgojno-obrazovnom procesu, a oni su kako navode autori Ajanović, Stevanović (1998) sljedeći:

- Novi nastavni sadržaji
- Nove nastavne strategije
- Nova uloga učenika
- Korištenje raznovrsnih izvora znanja
- Osposobljavanje učenika za permanentno obrazovanje

U skladu sa prethodno navedenim zadacima uloge učitelja i nastavnika mogu biti sljedeće:

- Redatelj nastave
- Organizator
- Analitičar svog i učenikovog rada
- Graditelj suradničkih odnosa
- Kreator stvaralačkog izražavanja učenika
- Racionalizator
- Istraživač i inicijator
- Onaj koji grupu orijentira i ukazuje na pravce daljnjeg kretanja
- Tražitelj i davatelj informacija
- Koordinator
- Programer
- Mentor

Kao što možemo primjetiti ova lista mogućih uloga učitelja i nastavnika obuhvaća zaista mnogo toga, i pored svega navedenoga uvijek postoji još nešto, još neko područje djelovanja u kojem se i učitelji i nastavnici mogu iskazati, te samim time pokazati ono što znaju kroz svoj rad i angažman s učenicima.

2. DRUŠTVENI I PEDAGOŠKI ZNAČAJ OCJENJIVANJA I VREDNOVANJA

Praćenje napredovanja i ocjenjivanja uspjeha učenika danas predstavlja složeno pedagoško pitanje jer se ne može posmatrati izlovano od vrednovanja ukupnog odgojno-obrazovnog procesa, vrednovanja kvaliteta nastave i njenog utjecaja na modeliranje procesa učenja (Laboš Urošević, 1981).

Muminović (2013) navodi da je vrednovanje nastavnog rada zasigurno jedan od najdelikatnijih problema pedagoškog i didaktičkog kompleksa. Bez obzira na to u kojem dijelu školskog sistema se odvijalo, vrednovanje nosi sa sobom posebnu težinu. Svakom ozbiljnom nastavniku predstavlja, ili treba da predstavlja posebnu stručnu i ljudsku obavezu. Vrednovati neku aktivnost ili proces u nastavi ne uključuje samo jednu dimenziju nastavnika i njegove stručnosti već više njih. Od njega se traži odgovornost, osjetljivost, znanje o vrednovanju, pravičnost i toleranciju.

Ocjena kao pokazatelj uspjeha učenika i odgojno-obrazovne organizacije u cjelini ima vrlo značajnu i široku informacijsku vrijednost. Stoga bi trebalo da ocjene uspjeha objektivno odraze postignuća učenika, njihova znanja, sposobnosti za rad i samoupravljenje. Uspjeh učenika izražen ocjenama ima i administrativno-pravno značenje za svakog učenika, roditelja i čitavu javnost. Ocjena učeniku omogućava napredovanje iz razreda u razred, prelazak s jednog stupnja obrazovanja na drugi. Ona je odlučujuća pri izboru poziva. Kao i u svemu tako su i u procesu ocjenjivanje potrebne određene inovacije, koje je potrebno unositi bar u onoj mjeri u kojoj to, prema postojećem razredno-satnom sistemu nastave omogućuju pedagoško-didaktička i psihološka saznanja, a u interesu stimuliranja razvoja pozitivnih moralnih i radnih osobina učenika i realnog nagrađivanja nastavnika za unapređivanje rada (Laboš Urošević, 1981).

Praćenje rada i ocjenjivanje učenika je moćan odgojni faktor, stimulator razvoja pozitivnih osobina i korektiv negativnih. Vrednovanjem i ocjenjivanjem učenici upoznaju svoja postignuća, motiviraju se i stimuliraju za rad i odgovoran odnos prema vlastitom radu i uspjehu odjeljenskog i školskog kolektiva. Javnost ocjenjivanja doprinosi osposobljavanju učenika za samoocjenjivanje i grupno ocjenjivanje, tj. za kritičko procjenjivanje uspjeha.

Praćenje i ocjenjivanje postaje sastavna komponenta individualizacije postupaka u nastavi i doprinosi uočavanju posebnih sklonosti i sposobnosti učenika značajnih za profesionalnu

orijentaciju. Redovno praćenje potiče učenike na sistematski, uporan i istrajan rad i razvija odgovornost prema radu. Ocjenjivanje učenici nužno prihvataju kao informaciju potrebnu za daljnju orijentaciju u radu. U didaktičkom smislu ocjenama se iskazuje realizacija cilja i zadataka odgoja i obrazovanja, tj. stupanj na kojem su učenici savladali problemske zadatke (Laboš Urošević 1981).

Osnovni pojmovi u vezi s ocjenjivanjem i vrednovanjem

Provjeravanje u nastavi

Provjeravanje i ocjenjivanje u nastavi su aktivnosti jedinstvenog procesa. Provjeravanje vrše učitelj, nastavnik i učenik u toku cjelokupnog nastavnog rada i učenja u cilju kontrole i samokontrole izvršenja planiranih zadataka, kao i procjene stupnja u kojem je učenik svladao zadatke nastavnih i vannastavnih aktivnosti predviđenih odgovarajućim planom i programom odgojno-obrazovnog rada. Provjeravanje se može vršiti različitim metodama i oblicima i služi za pozitivnu stimulaciju učenika i otkrivanja njihovih sklonosti i mogućnosti, uspjeha u radu i zalaganja kao i za uočavanje područja u kojima učenik zaostaje u cilju pružanja pomoći učeniku (Laboš Urošević, 1981). *Provjeravanje* je redoviti proces. Povratnu informaciju o uspješnosti učenja dobivaju učenici i učitelj/nastavnik (Penca Palčić, 2008).

Mjerenje

Funkcija mjerenja je da pruži točne podatke o ishodu obrazovanja učenika, da bi se moglo izvršiti njihovo ocjenjivanje i procjenjivanje (Mandić, Vilotijević, 1980).

Ocjenjivanje

Svaka aktivnost kojom se prosuđuje učenikov uspjeh. Odnosi se na tehnike kojima se prati učenikov napredak prema određenim obrazovnim rezultatima (Kyriacou, 2001). *Ocjenjivanje* predstavlja međuocjenjivanje ili konačno vrednovanje znanja (Penca Palčić, 2008).

Vrednovanje ili evaluacija

Mjerenje širokog obima obrazovnih ciljeva određenih na osnovu učenikovog ponašanja pomoću različitih tehničkih postupaka (Muminović, 2013). *Vrednovanje* znači uzimanje u obzir svih objektivnih i subjektivnih uslova učenika u kojima je postigao određene rezultate (Laboš Urošević, 1981).

Ocjenjivanje i vrste ocjenjivanja

Ocjenjivanje nastavnog rada je didaktičko-metodička aktivnost nastavnika ili drugog učesnika u nastavi, koji identificira stupanj razvijenosti neke vrijednosti postavljene ciljevima nastave i vannastavnih aktivnosti. Taj stupanj razvijenosti (nerazvijenosti) utvrđuje se unaprijed odabranim instrumentarijem i tehnikama ocjenjivanja. Različite dimenzije postignuća u nastavi mjere se različitim instrumentarijem i posebnim tehnikama rada (Muminović, 2013).

Ocjenjivanje je uvijek imalo zadatak da utvrdi stupanj razvoja ličnosti, da obavijesti učenika o tome kakve je rezultate postigao, kako bi mu se na osnovu toga izdalo svjedočanstvo, da bi mogao preći u naredni razred ili da bi prešao s jednog stupnja obrazovanja na drugi, da ukaže na njegove propuste i probleme u radu i na uzroke njegovog neuspjeha, da potiče kod učenika interesovanja za rad i njeguje kulturu rada, da razvija nadarenost i specijalne sposobnosti (Mandić, Vilotijević, 1980).

Na osnovu *tablice 1* možemo vidjeti da postoje različiti načini ocjenjivanja, što nam je pokazala i predočila literaturu kojom smo se koristili prilikom traganja za ovim informacijama. Postavlja se pitanje da li su svi ovi oblici ocjenjivanja zaista prisutni u našim školama, da li nastavnici preferiraju ovako raznolike načine kada je u pitanju ocjenjivanje i vrednovanje onoga što učenici pokazuju na nastavi?

Tablica 1. Vrste ocjenjivanja koje navodi Kyriacou (2001).

<i>Formativno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivanje kojemu je cilj poboljšati uspješno učenje učenika. To se može postići tako da se učenicima pomogne povratnom informacijom.
<i>Sumativno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivanje koje određuje standard postignuća dostignut u određenom trenutku, a najčešće se vrši na svršetku obrazovnog razdoblja.
<i>Normativno ocjenjivanje</i>	Učenikov se uspjeh mjeri u usporedbi s uspjehom drugih učenika.
<i>Ocjenjivanje na temelju mjerila</i>	Učenikov se uspjeh ocjenjuje na temelju toga je li zadovoljen određeni opis postignuća.
<i>Dijagnostičko ocjenjivanje</i>	Ono se preklapa s formativnim ocjenjivanjem, ali precizno određuje poteškoće u učenju ili probleme.
<i>Interno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivačke aktivnosti koje je osmislio i proveo nastavnik i koje se često upotrebljavaju kao dio njegova nastavnog rada.
<i>Eksterno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivačke aktivnosti koje su osmislili ispitivači izvan škole, iako ih često izvode razredni nastavnici, ali ih vanjski ocjenjivači provjeravaju na temelju nasumičnih uzoraka.

<i>Neformalno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivanje utemeljeno na praćenju rada u razredu.
<i>Formalno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivanje koje se unaprijed najavi. To pruža učenicima priliku da ponove gradivo i da se pripreme za ocjenjivanje.
<i>Trajno ocjenjivanje</i>	Završna se ocjena temelji na standardu postignuća u raznim oblicima ocjenjivanja tijekom duljeg razdoblja.
<i>Jednokratno ocjenjivanje</i>	Završna se ocjena temelji na standardu postignuća postignutom isključivo na svršetku tečaja ili programa.
<i>Objektivno ocjenjivanje</i>	Ocjenjivanje i srodne ocjenjivačke aktivnosti s visokim stupnjem podudarnosti ocjena različitih ocjenjivača.
<i>Ocjenjivanje postupka</i>	Ocjenjivanje aktivnosti u hodu, npr. čitanje pjesama naglas ili osmišljavanje i vođenje pokusa u kojem se ocjenjivanje temelji na neposrednom promatranju učenika.
<i>Ocjenjivanje na temelju završnog proizvoda</i>	Ocjenjivanje utemeljeno na opipljivom radu, npr. pismenom sastavu, crtežu, modelu ili ispitnim materijalu, koji se predaje sa svrhom da ih se ocijeni.

Osvrćući se na prethodna iskustva i ono što smo imali priliku vidjeti u praksi, može se reći, ali naravno bez generaliziranja da učitelji i nastavnici preferiraju način ocjenjivanja koji se odnosi na trenutno znanje učenika, ono što je učenik usvojio do određenog trenutka kada se vrši provjera znanja. Sukladno time javlja se „kampanjsko učenje“ učenici se pripremaju za nastavu samo kada znaju da će se vršiti provjera znanja, i da će tada biti ocijenjeni za ono znanje koje pokažu u tome trenutku. Nakon što bivaju ocijenjeni učenici ponovno postaju pasivni, sve do sljedećeg puta kada im se najavi da će se vršiti provjera znanja.

Kako bi se smanjila pojava „kampanjskog učenja“ nastavnici mogu kontinuirano pratiti i vrednovati rad učenika, to ne mora biti samo tipično odgovaranje za ocjenu, nego neprestano praćenje onoga što učenik radi, npr. kada se obrađuje novo gradivo, na koji način učenik pristupa novim zadacima, da li iznosi neke svoje ideje, pokušava učiniti nešto samostalno i tako doći do drugačijih zaključaka koji ranije nisu izneseni od strane drugog učenika ili nastavnika, također nastavnik može pratiti da li učenik bilježi ono što se radi, pokazuje li zanimanje tijekom sata ili je pasivan, pomaže li svojim kolegama da zajedno dođu do nekog cilja i sl.

Furlan (1970) navodi da različite metode ispitivanja i ocjenjivanja učenika služe ne samo u svrhu mjerenja znanja i uspjeha, već bitno utječu i na sam taj uspjeh. Ocjenjivanje je za učenike svojevrsno nagrađivanje. A poznato je da svako utvrđivanje i nagrađivanje učinka djeluje na učinak. Zato bi se u školi trebale koristiti takve metode koje će učenike stimulirati na maksimalno zalaganje.

Faktori koji sudjeluju pri oblikovanju učeničkih odgovora na ispitu

Kada su u pitanju tradicionalni ispiti, učitelji i nastavnici na osnovu njih procjenjuju stupanj znanja koji učenik posjeduje, procjenjuju učeničke odgovore, te u skladu s njihovom točnošću učenici bivaju ocijenjeni. Posebnu pažnju kada je u pitanju ocjenjivanje učeničkih testova, odnosno odgovora koji su oni naveli treba posvetiti brojnim faktorima koji bi se trebali uzeti u obzir prilikom tog procesa ocjenjivanja i vrednovanja. Neki od tih faktora koje navodi Grgin (1986, 2001) su sljedeći:

1. Nedovoljna jasnoća i neodređenost odgovora – često se zna dogoditi da učenici na ispitu na učiteljeva ili nastavnikova pitanja daju nepotpune i nejasne odgovore. Kako bi učitelj na najbolji mogući način mogao procijeniti takve odgovore, on ih najprije pokušava shvatiti i razumjeti. Prema tome kako ih je uspio razumjeti i interpretirati, donijet će svoj sud, tj. ocjenu o učenikovu znanju.
2. Učeničke verbalne mogućnosti – u učenikovu odgovoru na ispitu očituju se ne samo znanja nego i njegova sposobnost vještog operiranja govornim simbolima, rječitost i sposobnost razumijevanja jezičnih izraza. Budući da te sposobnosti nisu isto što i znanja kao i da one u svih učenika nisu jednako razvijene, na ispitu redovito bolje

ocjene dobivaju elokventniji učenici koji s lakoćom reproduciraju i jezično oblikuju naučene sadržaje, dok oni koji se inače teško izražavaju i u reprodukciji znanja zapinju, mucaju i sl. dobivaju slabije ocjene.

3. Mogućnost opažanja i vještog korištenja percipiranih podataka – prateći učenikove odgovore na ispitu učitelj ili nastavnik hotimičnim ili nehotičnim reakcijama, iskazanim verbalno, gestama, mimikom lica i sl. daje na znanje učeniku da je ono što govori, ili na neki drugi način izražava, ispravno i da odobrava, odnosno da nije ispravno i da ne odobrava. Snalažljiv učenik na ispitu pažljivo opaža i prati sve takve informacije koje mu nastavnik u svojim hotimičnim ili nehotičnim reakcijama daje na njegove odgovore. Kada u tim reakcijama zamijeti i najmanji znak neodobravanja, odmah se ispravlja i nastoji odgovorom pogoditi upravo one sadržaje koje nastavnik očekuje.
4. Čuvstvena otpornost – svaka ispitna situacija izaziva u učenika čuvstvenu uzbuđenost koja može biti nejednaka intenziteta. Poznato je da laka uzbuđenost povoljno djeluje na kvalitetu odgovora jer usmjeruje učenika na sadržaje koji su predmet ispita i potiče angažiranje njegovih različitih intelektualnih funkcija. Međutim, jaka emocionalnost blokira složenije mentalne funkcije i ima za posljedicu nesigurnost i nespretnost u oblikovanju odgovora, pa u težim slučajevima može izazvati i djelomične amnezije. Otežano rasuđivanje, duži ili kraći zastoji mišljenja, djelomičan ili potpun gubitak sjećanja na sadržaje prethodnog učenja, a na vanjskom, tjelesnom planu, tipično lagano podrhtavanje, znojenje, bljedilo lica i druge pojave redovita su pojava takva stanja. Zbog toga se i događa da čuvstveno stabilniji i otporniji učenici bolje prolaze na ispitu od onih koji su emocionalno labilniji.

Faktori koji ovise o nastavniku kao mjernom instrumentu

Kao što smo prethodno imali priliku vidjeti koji su to faktori koji sudjeluju pri oblikovanju učeničkih odgovora na ispitu, na narednim stranicama bit će predočeni faktori koji ovise o nastavniku kao mjernom instrumentu, a koje smo također imali priliku pronaći kod autora Grgin (1986, 2001). Faktori koje navodi ovaj autor su sljedeći:

1. Osobna jednadžba – u školskom procjenjivanju znanja nastavnikova osobna jednadžba očituje se u tendenciji neopravdanog podizanja ili neopravdanog spuštanja kriterija procjenjivanja, što ima za posljedicu da se učenički odgovori na ispitu nagrađuju pretežno nižim, odnosno višim ocjenama. Ima naravno, i nastavnika koji se nastoje držati „zlatne sredine“. Do pogreške u procjeni znanja uvjetovane osobnom jednadžbom dolazi zbog toga što u praksi nisu jasno definirani ni programi ni kriteriji procjenjivanja.
2. Halo-efekt – predstavlja ocjenjivačevu tendenciju da različite osobine neke osobe procjenjuje ili u skladu s općim stavom koji ima prema toj osobi ili pak u skladu s ocjenom jedne od karakteristika te osobe. Sam naziv halo-efekt nastao je iz toga što ocjena jednog svojstva osobe ima za posljedicu odjek ili „halo“ u ocjenama ostalih osobina.
3. Logička pogreška – u situaciji procjene logička se pogreška redovito pojavljuje kada ocjenjivač misli da su neke značajke koje procjenjuje logički povezane pa ih na osnovi takva rasuđivanja i jednako procjenjuje. Tako u školskoj procjeni znanja ta subjektivna pogreška dolazi do izražaja uvijek onda kada nastavnik misli da su određeni sadržaji iz dvaju školskih predmeta, koje inače predaje učenicima, nužno povezani, premda takva povezanost objektivno ne mora postojati, ili pak te sadržaje učenik ne mora uvijek podjednako naučiti, pa na temelju takva rasuđivanja učeniku, čak i za iskazana nejednaka znanja, daje jednaku ocjenu.
4. Pogreška sredine – subjektivna pogreška, nazvana pogreškom sredine, očituje se u nastavnikovu nastojanju da učenička znanja pretežno procjenjuje ocjenama koje na ljestvici zauzimaju središnju poziciju, zanemarujući pritom i veće razlike u kvaliteti njihovih odgovora na ispitu.
5. Pogreška diferencijacije – u osnovi oprečno pogrešci sredine jest učiteljevo ili nastavnikovo nastojanje da učenička znanja razlikuju pretjerano i neopravdano. U praksi ocjenjivanja u školama ima i takvih učitelja i nastavnika kojima u

procjenjivanju nije dovoljna niti ljestvica od pet ocjena pa je dopunjuju nekim svojim međuocjenama kako bi što preciznije izmjerili iskazana učenička znanja. Na taj se način oni u postupku ocjenivanja znanja izlažu takvoj mogućoj pogrešci koja znatno premašuje razmak od četiri ocjene.

6. Pogreška kontrasta – u školskom ocjenjivanju pogreška kontrasta pojavljuje se kad nastavnik pod utjecajem na prethodnim ispitima iskazane kvalitete učeničkih odgovora oblikuje mjerilo ocjenjivanja pa u nastavljenim ispitima učenička znanja procjenjuje u skladu s njim. Tako će, npr. ako je nastavnik prije toga ispitivao nekoliko po znanju najboljih učenika, kriterij ocjenjivanja prilagoditi kvaliteti njihovih odgovora. Dođu li zatim na ispit po znanjima slabiji učenici, dogodit će se da će zbog prije toga formirana visokog mjerila nastavnik podcijeniti njihova znanja. U slučaju obrnutog slijeda nastavnik će učenička znanja precijeniti.
7. Tendencija prilagođavanja kriterija ocjenjivanja kvaliteti učeničke skupine – pogrešci kontrasta slična je tendencija prilagođavanja mjerila kvaliteti učeničke skupine. Ona zapravo, znači da nastavnik u razredu koji je po znanjima općenito „bolji“ ima visoko mjerilo ocjenjivanja pa time i veće zahtjeve u pogledu učeničkih znanja na ispitima. U razredu „slabijem“ po znanjima nastavnikov je kriterij ocjenjivanja znatno niži pa su time i njegovi zahtjevi što se tiče znanja na ispitima umanjeni. Zbog tih razlika u nastavnikovu mjerilu ocjenjivanja isti učenikov odgovor može biti različito ocjenjen već prema tome u kojem ga je razredu nastavnik ocjenjiva.

3. PARTNERSTVO I SURADNJA OBITELJI I ŠKOLE

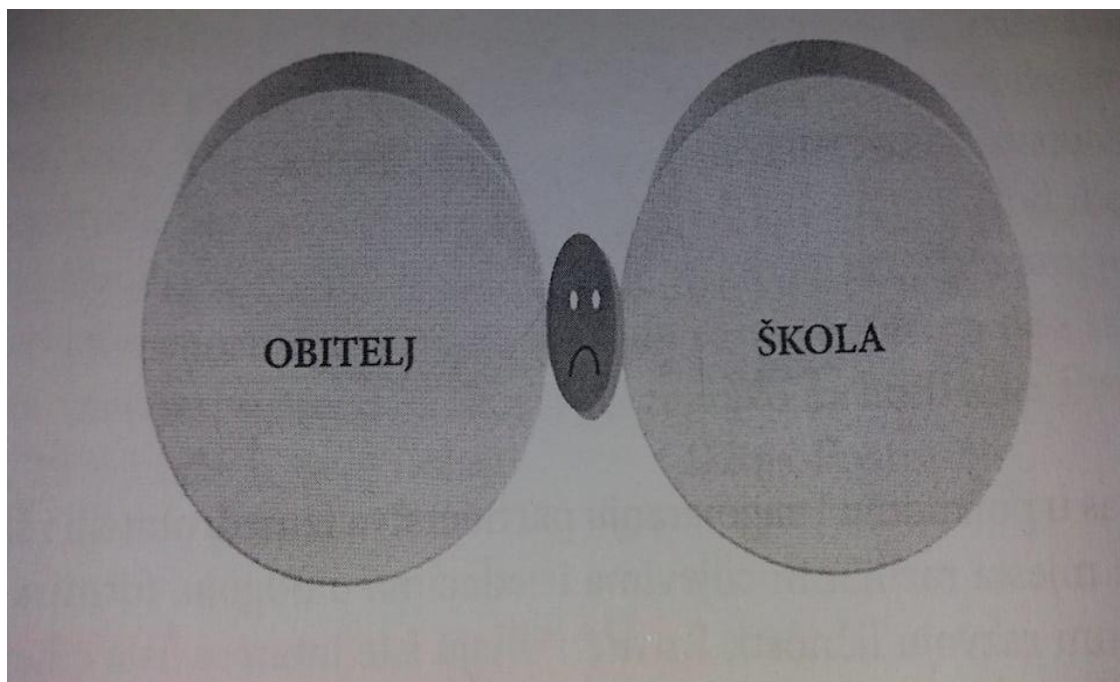
Pašalić Kreso (2012) navodi da su ne tako davno prije nekih pedesetak godina, roditelji bili gotovo isključeni iz škole. Njihovo prisustvo tamo nije bilo poželjno, osim u posebnim prigodama, kao što su školske svečanosti, podjele diploma ili pak neki ozbiljniji disciplinski prekršaj učenika. Veoma mali broj roditelja učestvovao bi u školskim odborima ili sličnim tijelima više formalno i bez velikog utjecaja na odgojno-obrazovni rad škole. Neosporna je činjenica pak da su obitelj i škola uvijek imali određene vidove uzajamnog djelovanja čak i kada je prividno izgledalo da nemaju nikakvih kontakata. Taj odnos i kada nije mogao biti ostvaren direktnim kontaktima i suradnjom obitelji i škole, odvijao se indirektno preko utjecaja koje je imala obitelj na odnos djeteta prema školi, kao što je dijete donosilo u obiteljsko okruženje svoja iskustava i svoj odnos prema školi i školskom radu.

Veoma je važno napomenuti da je ogroman napredak učinjen kada je škola kao javna odgojno-obrazovna institucija otvorila svoja vrata za roditelje i iskazala svoju spremnost za suradnju i eventualni savjetodavni rad. Danas su roditelji sve potrebni školi i školskim aktivnostima. I roditelji i škola postaju svjesniji da nitko od njih ne može ispuniti svoju odgojno-obrazovnu ulogu u potpunosti i do kraja bez potpunog angažmana one druge strane.

Svaka aktivnost u školi, svaki problem, svako pitanje, svaki cilj bilo koje aktivnosti podrazumijeva i prisustvo obitelji, bilo indirektno, kroz osobine ili ponašanje djeteta, bilo direktno, kroz konkretnu angažiranost obitelji.

U nastavku ovoga poglavlja osvrnut ćemo se nešto više na suradnju i partnerstvo obitelji i škole. Ako stavimo pod lupu danas ovaj oblik zajedničkog rada obitelji i škole ustanovit ćemo da je i kod najuspješnije suradnje obitelji i škole dijete više trpjelo nego što se to odvijalo u njegovu ili njenu korist. U suradnji obitelji i škole dijete je u pravilu pritisnuto interesima i zahtjevima škole na jednoj strani i očekivanjima tj. aspiracijama roditelja na drugoj strani, a sve u interesu viših ciljeva društva, obitelji, škole i sl., pri čemu su potrebe djeteta kao i njegove individualne mogućnosti potisnute sasvim u drugi plan (Pašalić Kreso, 2012).

Pašalić Kreso (2012) na slikovit i vrlo ilustrativan način je predočila kakav je položaj djeteta, tj. učenika kada su posrijedi suradnja i partnerstvo obitelji i škole.

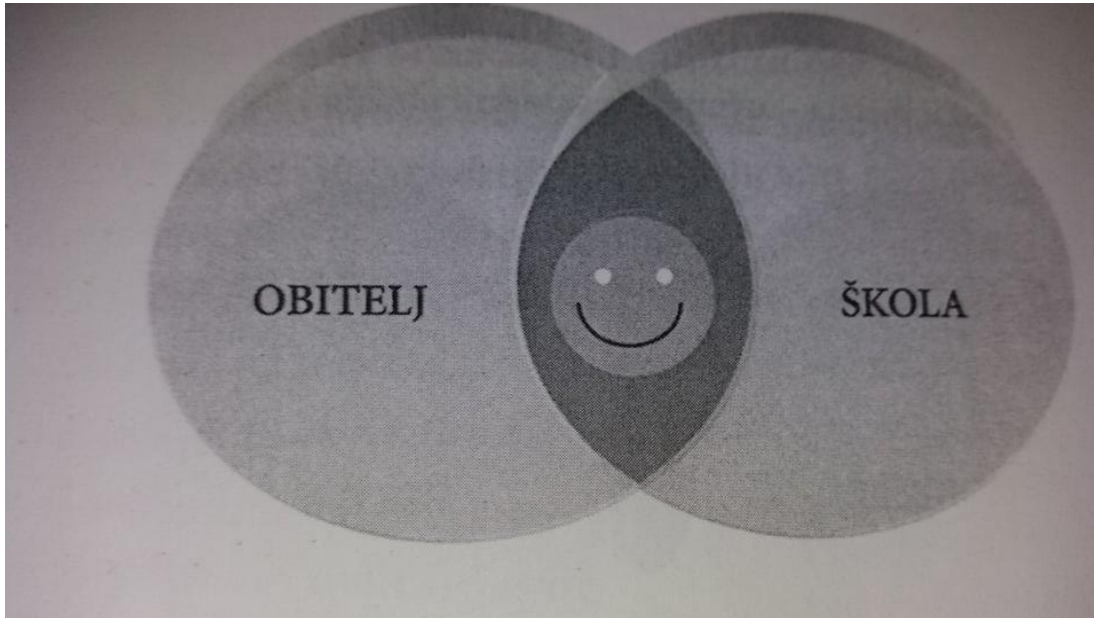

Slika 1. Položaj djeteta – učenika u suradnji obitelji i škole (Pašalić Kreso 2012).

U suradnji obitelj i škola češće prave pritisak na dijete nego što rade u njegovu korist. Suradnja ne podrazumijeva ravnopravnost partnera u odgojno-obrazovnom radu. Ona nije usmjerena na rješavanje odgojnih problema koji se javljaju u obitelji, ona ne teži ka promjenama, ona u pravilu fiksira stanje kakvo ono jeste, čak i duže nego što objektivno za to ima razloga. U suradnji se ništa ne čini za one roditelje koji ne surađuju, ne traga se za načinima kako da ih se privuče i pridobije za aktivnosti škole, čime škola zapravo iskazuje svoju nemoć i neefikasnost.

Kolak (2006) navodi da je suradnja roditelja i škole složen i višedimenzionalan proces koji zahtijeva znanje i vrijeme, a ostvaruje se u nekoliko etapa. Te etape zahtijevaju, prije svega, međusobno upoznavanje učitelja i roditelja, razumijevanje, izgradnju povjerenja i spremnosti za dogovor. Nadalje, potrebno je stvoriti uvjete za prihvaćanje savjeta te za mijenjanje

vlastitih stajališta i postupaka u odgoju. Također se navodi da je suradnja roditelja i škole proces međusobnog informiranja, savjetovanja, učenja, dogovaranja i druženja radi podjele odgovornosti za dječji razvoj u obitelji i školi.

Slika 2. Partnerski odnos – obitelji i škole (Pašalić Kreso 2012).

Partneri imaju iste interese, iste ciljeve i treba da realiziraju iste zadatke koji će ih približavati zajedničkim utvrđenim ciljevima. Škola postaje produžena ruka obitelji, a obitelj produžena ruka škole. Ako se na bilo kojoj strani doživi neuspjeh, ako na bilo kojem planu dođe do zastoja, lutanja ili posustajanja, obje strane, tj. partneri to rješavaju zajedno. Svaki neuspjeh se doživljava kao zajednički isto kao i uspjeh, pri čemu nema mjesta uzajamnim optužbama, svaljivanjima krivice jedne strane na drugu isto kao što nema mjesta ni pripisivanju zasluga samo jednoj strani.

Partnerstvo teži da ostvari prvenstveno one ciljeve koji su u interesu djeteta, koje dijete može dostići. Bazira se na potpunoj otvorenosti i iskrenosti obje strane i otuda je partnersko susretanje roditelja, obitelji i škole dalo mnogo vrijednije i dragocijenije rezultate nego što je to mogla suradnja. U partnerstvu obitelj i škola poštuju potrebe djeteta poštujući se uzajamno.

Roditelji, posebno educirani za partnerstvo sa školom, znaju kako da podstiču svoje dijete da bude marljivije za školski rad, da se ne zadovoljava sa osrednjim uspjehom. Roditelji znaju kako da razvijaju radne navike svoga djeteta, kako da zadovoljavaju kreativnost, kako da podržavaju ispoljene potrebe za kreativnošću, i znaju kako da razvijaju kod djeteta osjećaj sigurnosti i povjerenja i u školi i u obiteljskom domu, jer se njihovi interesi susreću na istoj liniji, zapravo na liniji interesa samog djeteta (Pašalić Kreso, 2012).

Maleš (1995) navodi da je partnerski odnos onaj u kojem su roditelji i odgajatelji jednaki, tj. jedni prema drugima se odnose kao kolege i istomišljenici, dijeleći informacije, obveze i ciljeve vezane za odgoj djeteta; aktivni, tj. obje strane imaju aktivnu ulogu u poticanju dječjeg razvoja, odgovorni su, tj. obje strane imaju određena prava, ali i dužnosti.

Kako bi što lakše i preciznije mogli uvidjeti koje su to ključne razlike između partnerstva i suradnje obitelji i škole, u nastavku će biti predloženo na koji je način Pašalić Kreso (2012) to prikazala u svojoj knjizi. Baveći se razlikama koje raščlanjuju partnerstvo i suradnju, istodobno ćemo se osvrnuti na vrednovanje obrazovanja i nastave, te ćemo nastojati dovesti u vezu upravo ovaj proces vrednovanja i partnerstvo obitelji i škole koristeći se osnovnim smjernicama o vrednovanju koje navode Bezinović, P. i dr. (2010, 2012).

Tablica 2. Razlika između suradnje obitelji i škole i partnerstva (Pašalić Kreso, 2012; Bezinović i dr. 2010, 2012).

Suradnja obitelji i škole	Partnerstvo obitelji i škole	Vrednovanje obrazovanja i nastave
1.Roditelji nisu uključeni u sve aktivnosti škole.	1.Roditelji su partneri škole kao prvi učitelji svoje djece.	1.Vrednovanje nastave je skup analitičkih postupaka koji su važni za utvrđivanje praćenje i unapređivanje učinkovitosti i kvalitete obrazovanja.
2.Sa roditeljima se komunicira rijetko, a komunikacija postaje učestalija tek kada se	2.Komunikacija sa roditeljima počinje od početka školske godine i odvija se kroz zajednički rad, planiranje i	2.Osnovni cilj vrednovanja je unapređivanje kvalitete cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa, a sve

<p>jave određeni problemi.</p> <p>3.Roditelji mogu posjećivati školu samo u točno određeno vrijeme.</p> <p>4.Uključivanje roditelja u rad škole svodi se na neredovnu pomoć oko domaćih zadataka i interesovanja za školske ocjene.</p> <p>5.Lokalna zajednica i škola treba da djeluju odvojeno, tj. „svako na svom terenu“.</p>	<p>određivanje ciljeva za svakog učenika.</p> <p>3.Roditelji su dobrodošli u školu u svako doba.</p> <p>4.Roditelji predstavljaju dragocijen resurs za dopunjavanje školskog učenja.</p> <p>5.Škola pripada lokalnoj zajednici koja je značajan izvor znanja za učenike u pripremi za stvarni život.</p>	<p>to uključujući pomoć roditelja djece.</p> <p>3.U procesu vrednovanja obrazovanja i nastave uključeni su svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa uključujući učenike, roditelje i sve nastavno i nenastavno osoblje.</p> <p>4.Za unutarnje vrednovanje i napređivanje vlastite kvalitete, te kvalitete nastavnog procesa, nadležne su same škole, te im tu veliku pomoć i podršku pružaju roditelji učenika.</p> <p>5.Djeca najveći dio svoga vremena provode s roditeljima, te oni posjeduju točna i precizna znanja i informacije o tome s kojim dijelom nastavnog procesa njihovo dijete ima određenih poteškoća, te kako bi se moglo raditi na unapređenju njegova učenja, praćenja i samim time povećanja njegova znanja, iz onih oblasti u kojima je utvrđen određeni nedostatak.</p>
---	--	--

Kao što možemo vidjeti, u *tablici 2* su predočene osnovne razlike između suradnje obitelji i škole i partnerstva. Ostvarujući partnerstvo sa obitelji škola želi da roditelji budu direktno uključeni u proces obrazovanja svoga djeteta i da zajedno s njima rade na tome da taj proces bude što kvalitetniji i uspješniji. Kroz partnerstvo s obitelji škola zapravo pokazuje svoju otvorenost, prihvaćanje udijela cijele lokalne zajednice koja će pripomoći boljem i uspješnijem učenju i poučavanju djece. Partnerstvom obitelji i škole nastoji se istaknuti sve ono pozitivno što čini jedan odgojno-obrazovni proces, čiji su glavni akteri djeca, te se upravo zbog njih i za njih nastoji unaprijediti proces školovanja.

Može se reći da zapravo i vrednovanje obrazovanja i nastave ima u osnovi slične ciljeve kao i partnerstvo koje škola nastoji ostvariti s roditeljima djece. Sve se radi najprije u svrhu utvrđivanja postojećeg stanja u školi, što je to dobro što imamo u praksi, a na čemu je još potrebno raditi kako bi odgojno-obrazovni proces djece bio što kvalitetniji, te kako bi zaista ispunjavao svoju svrhu. Također, je bitno naglasiti kako u procesu vrednovanja obrazovanja i nastave ne sudjeluju samo učitelji, nastavnici i ostalo školsko osoblje nego i sami učenici, te njihovi roditelji, što opet možemo dovesti u vezu s partnerstvom obitelji i škole. Ukoliko postoji uspješno razvijeno partnerstvo između obitelji i škole uloga roditelja u procesu vrednovanja obrazovanja i nastave može biti od veoma velike pomoći i značajnosti kako za njih same tako i za njihovu djecu.

Kada je u pitanju vrednovanje obrazovanja i nastave bitno je istaknuti da je to skup analitičkih postupaka koji su važni za utvrđivanje, praćenje i unapređivanje učinkovitosti i kvalitete obrazovanja. Ono je preduvjet za kreiranje promišljene obrazovne politike i donošenje razvojnih odluka (Bezinović, P. i dr., 2010, 2012).

Bezinović, P. i dr. (2010, 2012) navode da su osnovna dva pristupa vrednovanju obrazovanja u školama: vanjsko i unutarnje. Vanjsko vrednovanje provode vanjske nezavisne službe koje prate ostvarivanje i održavanje standarda kvalitete škola, dok su za unutarnje vrednovanje i unapređivanje vlastite kvalitete nadležne same škole. Škole osiguravaju i jamče svoju kvalitetu samovrednovanjem, unapređivanjem procesa učenja i poučavanja te dokazivanjem vlastite učinkovitosti.

Moguće uloge roditelja – partnera škole

Roditelji zaista imaju čitavu lepezu uloga u životu svoga djeteta. No, uloge roditelja kao partnera škole koje navodi Pašalić Kreso (2012) su sljedeće:

- Roditelji kao učitelji vlastite djece
- Roditelji kao posmatrači
- Roditelji kao povremeni volonteri
- Roditelji kao izvor volontera
- Roditelji kao izvor stalno zaposlenih
- Roditelji kao kreatori obrazovne politike

Bitno je naglasiti kako bi najpoželjnije bilo kada bi što manje roditelji u odgojno-obrazovnom procesu svoga djeteta sudjelovali samo kao posmatrači, a više bili u nekoj od drugih navedenih uloga.

Također, dosadašnja iskustva u ovoj oblasti pokazuju da ima mnogo profesionalaca koji vjeruju u zajednički rad sa roditeljima, da ima mnogo onih koji su ostvarili već zapažene rezultate u uključivanju roditelja u rad škole, ali ima i onih koji žele da zadrže roditelje, uz sva uvažavanja, na odgovarajućoj distanci.

Praveći paralelu s listom mogućih uloga roditelja kao partnera škole, u nastavku će biti navedeni tipovi roditeljskog angažmana u školama koji su pronađeni kod autora Stoll i Fink (2000), a ti tipovi su sljedeći:

- Savjetodavni rad s roditeljima – pomagati svim roditeljima da stvore okruženje koje promiče učenje, npr. da škola daje savjete glede korisnih metoda učenja primjenjivih u roditeljskom domu.
- Komunikacija – razvijanje dvosmjerne, laičke, sadržajne komunikacije o školskim programima, metodama i učeničkom napretku.
- Dobrovoljni rad – regrutiranje i podržavanje roditeljske i društvene pomoći u školama.
- Učenje kod kuće – pomoć roditeljima da pomažu u učenju svoje djece kao i u drugim aktivnostima vezanima uz nastavni program i školu.
- Donošenje odluka – uključiti roditelje u donošenje školskih odluka te ih angažirati kao voditelje rasprava o važnim školskim problemima.

- Suradnja sa širom društvenom zajednicom – identifikacija i integracija primjerenih resursa i usluga koje osigurava društvo kao podršku obitelji i učenicima.

Pašalić Kreso (2012) navodi da kvalitetni programi koji omogućavaju građenje partnerstva sa obitelji moraju da zadovolje niz neophodnih pretpostavki kako bi se u sadašnjim uslovima razvili, dugoročno opstali i dali svoje rezultate.

Neki od preduslova koji omogućavaju ovaj proces jesu sljedeći:

- Prepoznavanje i uvažavanje uloge roditelja kao prvih i najvažnijih odgajatelja djece i najvažnijeg resursa u odgojno-obrazovnom procesu.
- Vjerovanje da roditelji treba da budu ravnopravni partneri u procesu odgoja i obrazovanja njihove djece.
- Kreiranje dugoročne strategije i operacionog plana razvijanja partnerstva na nivou cijele škole i društvene zajednice.
- Iniciranje i pokretanje niza različitih aktivnosti kako bi svi roditelji imali priliku da se osjete uključenim i dobrodošlim bez obzira na porijeklo, stepen obrazovanja, nacionalnu i religijsku pripadnost.
- Obezbeđivanje uslova da svaka aktivnost, metod i oblik rada sa obiteljima odslikava poštovanje, prihvatanje, otvorenost i spremnost na dijalog.
- Formiranje stručnog tima koji bi pružio podršku, dalje razvijao strategiju i evaluirao proces stvaranja partnerstva.
- Prilagođavanje organizacije, kurikuluma i prostora tako da reflektira ova vjerovanja.
- Stvaranje materijalnih i drugih preduslova za realizaciju različitih aktivnosti.
- Permanentno educiranje nastavnika i drugih profesionalaca za primjenu različitih metoda i oblika rada sa roditeljima, razvoj vještina komunikacije i edukacije odraslih.
- Kontinuitet u radu i stalno nastojanje da se na različite načine uključe svi roditelji, u školi, na radnom mjestu ili kod kuće.
- Ukoliko je to potrebno, izmjena pravilnika i zakonskih akata koji onemogućavaju ili ne podržavaju ovakav pristup i tretman obitelji.

Nešto više pažnje bit će posvećeno jednoj od prethodno navedenih točaka: „*Kreiranje dugoročne strategije i operacionog plana razvijanja partnerstva na nivou cijele škole i društvene zajednice*“, koju smo nastojali dovesti u vezu s onim što ističu Stoll i Fink (2000)

tj. učenici nisu samo dio škola i obitelji, nego i šire društvene zajednice, klubova, klapa, timova i drugih društvenih, ekonomskih i političkih jedinica. Partnerstvo znači prepoznati sve ove utjecaje i pokušati ugraditi dozu koherencije u višestruke poruke koje ljudi primaju. To može značiti pokretanje programa za učenje odraslih koji će omogućiti roditeljima da pomognu svojoj djeci. To može značiti da će se zajednica uključiti u sastavljanje planova razvoja škola, ili pak može značiti izgradnju mostova prema poslovnim ljudima u sredini u kojoj se škola nalazi kako bi se i mladež uvelo u svijet rada.

Do sada smo u radu imali priliku vidjeti što je to partnerstvo, te zašto je partnerstvo između obitelji i škole važno za odgojno-obrazovni proces djece. U nastavku rada slijedi kratki pregled istraživanja koje je provedeno u šest osnovnih škola s područja Primorsko – gorske županije (Republika Hrvatska).

Naslov istraživanja glasi: „*Roditeljska uključenost u obrazovanje djeteta: Stavovi i praksa učitelja*“ (Šušanj Gregorović, 2017).¹ Istraživanje je imalo za cilj ispitati stavove učitelja o roditeljskoj uključenosti u obrazovanje djeteta općenito te praksa koju primjenjuju prilikom komunikacije i uključivanja roditelja kao volontera u školi. Istraživanje je provedeno tijekom drugog polugodišta 2016/2017. nastavne godine, a u istraživanju je sudjelovalo 200 učitelja razredne i predmetne nastave.

Budući da je istraživanje imalo tri cilja koja su prethodno navedena, za potrebe našeg rada nešto više ćemo se posvetiti onome koji se odnosio na ispitivanje stavova učitelja o roditeljskoj uključenosti u obrazovanje djeteta općenito. Vodeći se tim da su ocjenom četiri (uglavnom se slažem) i ocjenom pet (u potpunosti se slažem) sve tvrdnje u vezi roditeljske uključenosti u obrazovanje djeteta i njezinoj važnosti prihvatilo oko 82% učitelja. Može se zaključiti da se hipoteza 1, (Učitelji imaju pozitivne stavove o roditeljskoj uključenosti u obrazovanje djeteta općenito) prihvaća kao istinita. Moguće je da ovakvi pozitivni, učiteljski stavovi proizlaze iz njihovih uvjerenja da učenici s dobrim školskim uspjehom i poželjnim ponašanjem dolaze iz obitelji u kojima im roditelji pružaju vodstvo i podršku u učenju, brinu o njihovom ponašanju te su uključeni u školi i kod kuće. Učitelji vjerojatno smatraju da u partnerstvu s takvim roditeljima lakše mogu doći do ostvarenja planiranih ciljeva.

¹ Dostupno na: [file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/03_KSusanj_Gregorovic_v3%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/03_KSusanj_Gregorovic_v3%20(2).pdf) (pregledano 02. 09. 2018.g).

Rezultati provedenog istraživanja ukazuju da učitelji uglavnom imaju pozitivne stavove prema roditeljskoj uključenosti i njezinoj važnosti, te u praksi uglavnom primjenjuju različite načine komunikacije s roditeljima. To je ohrabrujuće i poticajno jer ukazuje na potencijalnu spremnost učitelja za planiranje daljnjih koraka za unapređivanje i implementaciju raznih praksi aktivnog uključivanja roditelja kao partnera.

Budući da je prethodno prikazano istraživanje pokazalo da učitelji imaju pozitivne stavove kada je u pitanju uključenost roditelja u obrazovni proces njihove djece, u nastavku slijedi još nekoliko prednosti i koristi uključivanja obitelji u odgojno-obrazovni proces djece koje navodi Pašalić Kreso (2012), a te koristi i prednosti su potkrepljene provedenim istraživanjima.

Već više decenija vrlo intenzivna istraživanja ukazuju na mnoge prednosti po razvoj i uspjeh djeteta ukoliko su obitelj i roditelji uključeni u rad škole. Slijedi kratki pregled rezultata tih istraživanja:

- Uključivanje obitelji se povoljno odražava na učenje djece. To se dešava bez obzira na to da li je dijete u predškolskoj ustanovi, školi ili višim razredima, da li je obitelj imućna ili siromašna, da li su članovi obitelji stekli visoko obrazovanje.
- Kada su obitelji uključene na pozitivan način u obrazovanje svoje djece, djeca postižu bolji uspjeh u školi, više ocjene i više skorove na testovima, radije rade domaću zadaću, bolje se ponašaju, školovanje završavaju s boljim prosjekom i više se upisuju u institucije za više obrazovanje.
- Studija kojom su obuhvaćeni učenici osmih razreda i njihovi roditelji ukazuje na to da uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni proces djece uistinu snažno utječe na njihovo učenje i stjecanje znanja u svim oblastima.
- Na uzrastu od tri godine, djeca ovladavaju vještinom govora i to čini više od polovine leksike kojom će se služiti tijekom svog života. Važnost roditelja je ovdje neupitna.
- Jednostavna, a najvažnija aktivnost kojom se gradi vještina čitanja upravo je čitanje naglas kod kuće, sa djecom.
- Komparativna istraživanja i poređenja na međunarodnom planu ukazuju da su visoka postignuća učenika iz azijskih zemalja, pored ostalog, rezultat prioriteta koji njihove obitelji pridaju obrazovanju (Pašalić Kreso, 2012).

4. PRIRODA I PORIJEKLO STAVOVA I OČEKIVANJA

Vodeći se naslovom rada, koji u sebi sadrži segmenat koji se odnosi na stavove roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika, u nastavku rada će biti riječi o prirodi i porijeklu stavova. Bit će prikazano što su to stavovi, koji su ključni elementi koje bi trebali znati o stavovima, i zašto su oni važni.

Autori Hewstone, Strobe (2003) navode da je stav vrednovanje ljudi, objekata ili ideja. Stavovi se izjednačavaju s vrednovanjima zato što se sastoje od pozitivnih ili negativnih reakcija na nešto. Ljudi nisu neutralni promatrači svijeta nego stalni procjenjivači onoga što vide.

Stav je stečena, relativno trajna i stabilna organizacija pozitivnih ili negativnih emocija, vrednovanja i reagiranja prema nekom objektu. Objekti stava mogu biti različite pojave, osobe, grupe i ideje. Pojedinaac stavove formira u procesu socijalizacije, na osnovi iskustva (u neposrednom kontaktu s objektom stava) ili posredno, u interakciji sa socijalnom okolinom (Petz, 2005).

Autor Rathus u svojoj knjizi *Temelji psihologije* (2001) navodi da su zapravo stavovi kognitivne i ponašajne sklonosti/nesklonosti koje se izražavaju u procjenama određenih ljudi, mjesta ili stvari. Stavovi se uče i utječu na ponašanje. Oni se mogu mijenjati, ali ako se na njih ne djeluje, pokazuju sklonost stabilnosti.

Definicija stavova koju još želimo istaknuti je ona koju navode autori Havelka, Kuzmanović i Popadić (2008). Prema ovim autorima stavovi su shvaćeni kao trajne ili relativno trajne unutarlične determinante vrijednosno polariziranog ponašanja pojedinaca u odnosu na socijalne objekte, koje su stečene kroz neposredno ili posredovano iskustvo sa tim objektima.

Nadalje, autori Hewstone, Strobe (2003) navode da se stavovi sastoje od tri dijela: emocionalne sastavnice, koju čine emocionalne reakcije prema objektu stava, spoznajne sastavnice, koju čine misli i vjerovanja o objektu stava i ponašajne sastavnice koju čine postupci ili vidljivo ponašanje prema objektu stava.

Rathus (2001) navodi da su tri osnovne komponente stava: kognitivna, emocionalna i bihevioralna. Navedene komponente stava su veoma značajne kada je u pitanju istraživanje koje će biti realizirano. Njime se želi doći do informacija o tome što roditelji znaju o odgojno-

obrazovnom procesu svoga djeteta. Jesu li i na koji način upoznati s načinima, oblicima i metodama izvođenja nastave od strane učitelja i nastavnika (kognitivna komponenta). Također, nas zanima da li su roditelji zadovoljni s načinima na koji se realizira odgojno-obrazovni proces njihove djece, osjećaju li se sigurno i zadovoljno u emocionalnom smislu kada je u pitanju odgoj, obrazovanje i izgradnja ličnosti njihovog djeteta. Smatraju li roditelji da učitelji, nastavnici i cjelokupan školski kolektiv dobro obavlja svoju zadaću ili oni kao roditelji nisu zadovoljni sa cjelokupnim angažmanom škole, te smatraju kako su potrebne određene preinake (emocionalna komponenta).

Kada je u pitanju bihevioralna komponenta stava želimo saznati što to roditelji predlažu da je potrebno učiniti kako bi se poboljšao odgojno-obrazovni proces njihove djece, naravno ukoliko su se roditelji izjasnili da je potrebno unijeti određene preinake u rad škole koju pohađa njihovo dijete. Zanima nas što bi to oni učinili, na koji način bi djelovali kako bi se odgojno-obrazovni proces njihove djece podignuo na bolji i kvalitetniji nivo.

Neki stavovi su barem djelomično vezani uz naše gene. Hewstone, Strobe (2003) navode da su stavovi povezani s dispozicijama kao što su temperament i ličnost, koje su izravno povezane s našim genima. Stavovi se ne razlikuju samo po emocionalnoj, spoznajnoj ili ponašajnoj osnovi, nego i po snazi. Ključno je u kojoj je mjeri neki stav vezan uz naše gene- što je stav u većoj mjeri određen naslijeđem, to će biti snažniji. No, dobar način za mjerenje snage stava je utvrđivanje pobudljivosti toga stava iz pamćenja, i drugo, što je stav snažniji to je otporniji na promjene.

Već je na samom početku ovoga poglavlja navedeno zašto će stavovima biti dan određeni prostor u ovome radu. Namjena rada, odnosno njegovog istraživačkog dijela je utvrđivanje kakve to stavove roditelji imaju kada je u pitanju odgojno-obrazovni proces njihove djece, te kakve stavove oni kao roditelji imaju kada je u pitanju školsko ocjenjivanje znanja njihove djece. U našem neposrednom okruženju često možemo biti u prilici čuti zaista raznovrsne stavove roditelja kada je u pitanju školovanje i ocjenjivanje znanja njihove djece. Neki roditelji naprosto smatraju da ne trebaju biti aktivno uključeni u taj proces, sve prepuštaju učiteljima, nastavnicima i ostalom školskom osoblju, smatraju kako su oni mjerodavni, dovoljno obrazovani i kako znaju što je najbolje za njihovo dijete. Dok s druge strane možemo čuti kako neki od roditelja žele u potpunosti biti uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece, smatraju da u tome mogu pripomoći učiteljima i nastavnicima, te ponekad čak smatraju kako posjeduju mnogo više znanja od onih kojima je povjereno obrazovanje

njihove djece. Vodeći se onime što smo imali priliku čuti tijekom obavljanja brojnih praksi u osnovnim školama, bilo je slučajeva u kojima roditelji nisu bili zadovoljni ocjenom koju je dobilo dijete, dolazili bi u školu te govorili kako njihovo dijete zna mnogo više od ocjene kojom je ocjenjeno. Roditelji znaju biti nepovjerljivi, sumnjičavi prema nastavnicima, smatraju da nisu dovoljno objektivni, da njihovo dijete ne dobija sva potrebna znanja, ili da je neko drugo dijete u razredu favorizirano od strane nastavnika dok je njihovo dijete u nekom zanemarenom položaju.

Kada su u pitanju očekivanja, istraživanjem se želi saznati koja to očekivanja imaju roditelji u odnosu na sebe, učenike i nastavnike. Želi se ostvariti informiranost u pogledu toga kakva su očekivanja roditelja kada je u pitanju odgojno-obrazovni proces njihove djece. Da li roditelji svojoj djeci postavljaju realna očekivanja koja oni mogu ispuniti u skladu sa svojim mogućnostima, ili roditelji postavljaju visoka, nerealna očekivanja, te zahtijevaju na njihovom ispunjenju kako od svoje djece, tako i od učitelja i nastavnika.

Očekivanja se odnose na procjenu ili predviđanje budućnosti koja je bazirana na prošlim iskustvima osobe.

Moguće je razlikovati dvije vrste očekivanja: očekivanja ishoda i očekivanja uspješnosti. Očekivanja ishoda odnose se na posljedice koje proizlaze iz određenih akcija. Očekivanja uspješnosti odnose se na vjerovanje u uspješno obavljanje aktivnosti potrebnih za postizanje željenog ishoda (Ružić, 2010).

Na osnovu anketnog upitnika bit će ispitano kakvi su stavovi i očekivanja roditelja, koji će sudjelovati u popunjavanju anketnog upitnika kada su u pitanju ove, a i slične situacije s kojima smo se imali priliku susresti.

5. ISTRAŽIVAČKI DIO

Problem i predmet istraživanja

Problem kojim se bavi ovaj rad tiče se procesa školskog ocjenjivanja znanja učenika i sudjelovanja roditelja u ovom dijelu odgojno – obrazovnog procesa.

Postavili smo problemska pitanja koja vode naše istraživanje:

1. Jesu li roditelji i na koji način uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece?
2. Da li se informacije o radu učenika sistematizirano prikupljaju od roditelja i da li se uzimaju u obzir prilikom školskog ocjenjivanja znanja njihove djece?
3. Kakva su očekivanja roditelja u pogledu njihove uključenosti u odgojno-obrazovni proces njihove djece?

Predmet istraživanja u ovome radu jesu stavovi i očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika na nivou osnovnoškolskog obrazovanja.

Na temelju pregleda literature postaviti ćemo teorijski okvir naše teme, u kojem ćemo definirati proces školskog ocjenjivanja, sa osvrtom na oblike i faktore ocjenjivanja. Zatim ćemo problematizirati mogućnost uključivanja roditelja u ovaj dio odgojno – obrazovnog procesa imajući u vidu dvije paradigme, tj. suradnju i partnerstvo obitelji i škole. Partnerstvo roditelja i škole predstavlja takav odnos u kojem sve strane zajedno djeluju i škola i roditelji ali i dijete (učenik) prije svega, koje se treba nalaziti u centru njihovog partnerstava, a ne biti po strani (Pašalić Kreso, 2012).

Drugi konceptualni okvir koji namjeravamo primjeniti jeste obuhvatnost, tj. holističnost vrednovanja učeničkog rada. Naime, u suvremenoj literaturi ističe se značaj višestrukih faktora u ocjenjivanju učenika.

U empirijskom dijelu istraživanja, na osnovu anketnog upitnika kreiranog za ovo istraživanje, bit će ispitani stavovi roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika, te očekivanja koja oni kao roditelji imaju u ovome procesu.

Cilj i zadaci istraživanja

Cilj ovoga rada je primjenom tehnike kvalitativnog istraživanja ispitati stavove roditelja o školskom ocjenjivanju znanja njihove djece, te očekivanja koja imaju u pogledu školskog ocjenjivanja, posmatrano iz tri perspektive, očekivanja koja roditelji imaju u odnosu na sebe, učenike i nastavnike.

Kvalitativni pristup je usmjeren pretežno na opisna, atributivna obilježja pojava, kao što su npr. spol, nastavni predmet, vrsta završene škole i sl., dok se kvantitativni pristup odnosi na brojčana, tj. numerička obilježja pojava (Mužić, 1999).

Zadaci istraživanja su sljedeći:

1. Na osnovu dostupne literature analizirati sadržaje koji govore o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika.
2. Analizirati što nam literatura govori o tome zašto je važno partnerstvo između škole i roditelja, te što se podrazumijeva pod pojmom partnerstvo.
3. Ispitati da li su roditelji uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece.
4. Ispitati da li roditelji smatraju da trebaju biti uključeni u odgojno-obrazovni proces učenika, ili je to samo „posao“ nastavnika.
5. Ispitati da li su roditelji upoznati s kriterijima nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika.
6. Ispitati stavove roditelja o kriterijima za školsko ocjenjivanje znanja učenika.
7. Ispitati stavove roditelja o njihovoj željenoj ulozi u odgojno-obrazovnom procesu kada su u pitanju njihova djeca.
8. Ispitati očekivanja koja roditelji imaju od škole u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika.

Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja koja smo postavili u ovome radu su sljedeća:

1. Koji su to načini na koje roditelji mogu biti uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece?
2. Na koji način roditelji saznaju ocjene svoga djeteta?
3. Na koji su način roditelji upoznati s kriterijima nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?
4. Kakva očekivanja imaju roditelji kada su u pitanju kriteriji nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?
5. Da li roditelji smatraju da trebaju biti aktivno uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta ili je to samo „posao“ nastavnika?
6. Smatraju li roditelji da škola treba raditi na promicanju ideje o njihovoj uključenosti u odgojno-obrazovni proces kada su u pitanju njihova djeca?

Klasifikacija i operacionalizacija varijabli

Zavisna varijabla - očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika. Stavovi roditelja o potrebi uključivanja u odgojno-obrazovni proces učenika.

Nezavisna varijabla – suradnja i partnerstvo obitelji i škole.

Pod očekivanjima roditelja misli se na očekivanja koja oni imaju u odnosu na sebe, učenike i nastavnike. Očekivanja roditelja mogu i najčešće jesu različita, pojedini roditelji očekuju da je njihovo dijete mirno na satu, da pažljivo sluša i ima dobre ocjene, dok drugi roditelji očekuju mnogo više i od učenika, ali i od nastavnika. Žele da je nastavnik u potpunosti usmjeren na učenike, da im pruža raznovrsna znanja i da učenici uvijek postavljaju visoke ciljeve kada je u pitanju sjecanje novog znanja i vještina.

Kada su u pitanju stavovi roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika, te o njihovoj potrebi uključivanja u odgojno-obrazovni proces, to se najprije odnosi na ono što roditelji misle o tome na koji način nastavnici ocjenjuju njihovu djecu, da li su oni upoznati sa kriterijima koje koriste nastavnici prilikom ocjenjivanja znanja njihove djece, te što oni misle da li je potreban njihov veći angažman u odgojno-obrazovnom procesu njihove djece.

Kada se radi o nezavisnoj varijabli, kako je već navedeno ovoj skupini pripada suradnja i partnerstvo obitelji i škole, odnosno uloga roditelja u odgojno-obrazovnom procesu promatrana kroz ove dvije paradigme tj. suradnju i partnerstvo.

Partnerstvo teži da ostvari prvenstveno one ciljeve koji su u interesu djeteta, koje dijete može dostići. Bazira se na potpunoj otvorenosti i iskrenosti obje strane i otuda je partnersko susretanje roditelja, obitelji i škole dalo mnogo vrijednije i dragocjenije rezultate nego što je to mogla suradnja. U suradnji obitelj i škola češće prave pritisak na dijete nego što rade u njegovu korist. Suradnja ne podrazumijeva ravnopravnost partnera u odgojno-obrazovnom procesu, već poslušnost jedne strane koja surađuje s drugima (Pašalić Kreso, 2012).

Autor Rathus u svojoj knjizi *Temelji psihologije* (2001) navodi da su zapravo stavovi kognitivne i ponašajne sklonosti/nesklonosti koje se izražavaju u procjenama određenih ljudi, mjesta ili stvari. Stavovi se uče i utječu na ponašanje. Oni se mogu mijenjati, ali ako se na njih ne djeluje, pokazuju sklonost stabilnosti. Osnovne tri komponente stava su: kognitivna, emocionalna i behavioralna.

Matijević (2004) navodi listu ciljeva koja prije nekoliko godina nije privlačila niti roditelje, niti nastavnike kao niti druge stručnjake u području odgoja i obrazovanja, a danas su neizbježno prisutni. Ti ciljevi su sljedeći:

1. Osposobljavati za samostalno učenje.
2. Osposobljavati za traženje i selekciju informacija.
3. Upoznati učenike sa tehnikama istraživanja i otkrivanja znanja.
4. Osposobljavati za rješavanje problema.
5. Pripremati mlade za promjene koje će se događati tijekom njihovog životnog i radnog vijeka.
6. Odgajati, odnosno poticati poduzetnost.
7. Poticati na kooperativno ponašanje.
8. Učiti socijalnim vještinama.
9. Odgajati u području osnovnih ljudskih vrijednosti.

S pravom možemo reći da je ova lista ciljeva veoma obuhvatna i da se roditelji mogu poslužiti i voditi njome kada su u pitanju očekivanja koja oni postavljaju u odnosu na nastavnike i njihov rad.

Stavove i očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika u ovom istraživanju operacionalizirali smo kroz upitnik posebno konstruiran za ovo istraživanje (vidjeti Prilog 1).

Metode, tehnike i instrumenti

1. Deskriptivna metoda

2. Metoda teorijske analize

Za potrebe ovog istraživanja koristit ćemo se kvalitativnim pristupom istraživanja upotrebom metode teorijske analize te deskriptivne metode.

Prema Mužić (1999), deskriptivna metoda predstavlja skup znanstveno-istraživačkih postupaka s kojima se opisuju pojave u odgoju i obrazovanju, tj. ispituje se stanje, a time i njihove osobine bez obzira na njihove uzorke. .

Metoda teorijske analize je jedna od metoda pedagoškog istraživanja koja se pretežno koristi dedukcijom, kao logičko-metodološkim postupkom u pedagoškom istraživanju (Potkonjak i Šimleša, 1989).

Ovim metodama nastojat ćemo prikupiti teorijske podatke koji se odnose na sam predmet istraživanja. Kao što je već u predmetu rada spomenuto, pomoću ovih metoda nastojat ćemo na osnovu dostupne literature pronaći i istražiti što je to ocjenjivanje, koji oblici ocjenjivanja postoje, koja je to uloga roditelja u odgojno – obrazovnom procesu imajući u vidu dvije paradigme, tj. suradnju i partnerstvo obitelji i škole.

Ograničenja na koja možemo naići primjenom ovih metoda odnose se na neprovjerene i znanstveno neutemeljene informacije na koje možemo naići prilikom traganja za određenim činjenicama. Također, kod različitih autora možemo naići na potpuno različita shvatanja i tumačenja istraživanih pojava, što nas može dodatno zbuniti ili čak odvesti u pogrešnom smjeru.

No, spomenute metode koje će biti korištene u istraživačkom dijelu rada se smatraju pogodnim za prikupljanje informacija koje su nam potrebne. Smatramo da nam one ipak mogu omogućiti prikupljanje kvalitetnih informacija, kojima ćemo moći potkrijepiti teorijski dio našega rada.

Tehnika

Anketiranje je postupak u kojem anketirani pismeno odgovaraju na pitanja koja se odnose na činjenice koje su im poznate ili na pitanja u svezi s njihovim osobnim mišljenjem (Mužić, 1999).

Prednost anketiranja je u tome što anketirani mogu biti udaljeniji od osobe koja je sastavila anketni upitnik. Upravo je to način na koji će ovo istraživanje biti provedeno: nećemo biti u direktnom kontaktu s roditeljima nego sa njihovom djecom, koju ćemo nastojati posjetiti u školi, za vrijeme nastave, dati im upute o čemu se radi, te podijeliti anketne upitnike, koje će trebati popuniti po jedan roditelj od svakog učenika.

Instrument

Prije definiranja instrumenta koji će biti korišten u istraživanju osvrnuti ćemo se na istraživačka pitanja koja smo u ranijem dijelu rada postavili. U svrhu bolje preglednosti i lakšeg praćenja svako istraživačko pitanje bit će povezano sa tvrdnjama koje se nalaze u Upitniku, tj. bit će prikazane čestice pomoću kojih su dobiveni odgovori na postavljena istraživačka pitanja.

Prvo istraživačko pitanje glasi: *Koji su to načini na koje roditelji mogu biti uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece?*

Najprije će kroz tvrdnju *Dovoljno sam uključen/a u odgojno obrazovni proces svoga djeteta* biti analizirana frekvencija i postotak roditeljskih odgovora, zatim će se kroz pitanje otvorenog tipa tražiti od roditelja da navedu načine na koje oni sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu svoga djeteta.

Drugo istraživačko pitanje: *Na koji način roditelji saznaju ocjene svoga djeteta?*

Treće istraživačko pitanje: *Na koji su način roditelji upoznati s kriterijima nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?*

Drugo i treće istraživačko pitanje postavljeno je u III dijelu Upitnika, u obliku otvorenih pitanja, gdje je od roditelja traženo da daju odgovore na koji način oni saznaju ove informacije.

Četvrto istraživačko pitanje: *Kakva očekivanja imaju roditelji kada su u pitanju kriteriji nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?*

Navedeno istraživačko pitanje bit će analizirano kroz sljedeće čestice iz dijela Upitnika Očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika:

- Upoznat/a sam na koji se način vrši provjera znanja moga djeteta
- Nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad s mojim djetetom
- Moje dijete je upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja
- Nastavnici vrše provjere znanja učenika na raznovrsne načine
- Nastavnici su objektivni prilikom vrednovanja znanja moga djeteta

Peto istraživačko pitanje: *Da li roditelji smatraju da trebaju biti uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta, ili je to samo „posao“ nastavnika?*

Ovo istraživačko pitanje postavljeno je kao pitanje otvorenog tipa, gdje se od roditelja traži da iznesu svoje mišljenje kada je u pitanju njihova uključenost (neuključenost) u odgojno-obrazovni proces njihove djece, te da li je potrebno da oni uopće budu uključeni u taj segment obrazovanja.

Šesto istraživačko pitanje: *Smatraju li roditelji da škola treba raditi na promicanju ideje o njihovoj uključenosti u odgojno-obrazovni proces kada su u pitanju njihova djeca?*

Navedeno istraživačko pitanje bit će analizirano kroz sljedeće čestice iz dijela Upitnika Stavovi roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika:

- Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem
- Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju
- Uključen/a sam u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole (priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari..)
- Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s nama roditeljima

Anketni upitnik je pogodan za procjenu stavova, mišljenja, vjerovanja, osjećaja, potreba, motivacija, ponašanja te za prikupljanje demografskih podataka. Anketiranje je istraživački pristup koji uključuje i određeni društveni odnos u kojem se anketar može postaviti na različite načine prema ispitaniku. Zato uvijek treba težiti za takvim odnosom koji će dati najbolje rezultate (Vujević, 2006).

Vrsta anketnog upitnika koje će biti korištena u ovome istraživanju je upitnik sa zatvorenim pitanjima, preciznije rečeno ordinalna skala, Likertova skala. Uz stavke zatvorenog tipa, u upitnik će biti uvrštena pitanja otvorenog tipa, koja će biti potrebno kvalitativno analizirati. Upitnik se sastoji od tri dijela. Prva dva dijela anketnog upitnika čine ajtemi koji su sastavljeni u obliku Likertove skale, a odnose se na stavove i očekivanja roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika, treći dio upitnika sastoji se od pitanja otvorenog tipa koja se odnose na to kako roditelji vide odgojno-obrazovni proces svoga djeteta i koliko su uključeni u taj proces.

Likertova skala se upotrebljava za mjerenje stavova i mišljenja. Uvijek ima pet intenziteta, a sastoji se od većeg broja tvrdnji koje su pokazatelj određenog stava. Ova ljestvica određuje valjanost svake tvrdnje korelacijom koju su ispitanici dali pojedinoj tvrdnji i njihova ukupnog zbroja (Vujević, 2006).

Za kreiranje anketnog upitnika poslužili smo se tvrdnjama koje se nalaze u upitnicima koji su korišteni za istraživanja na tematiku koja je bliska ovome o čemu smo prethodno imali priliku pročitati nešto opširnije. Teme radova koji su nam poslužili kao polazište za kreiranje anketnog upitnik su *Suradnja roditelja i škole, Prevencija vršnjačkog i rodno utemeljenog nasilja: Jačanje partnerstva nastavnika i roditelja*, te upitnik koji je kreiran za roditelje, a odnosi se na samovrednovanje škola. Kao što možete primjetiti naslovi navedenih radova koji su nam bili smjernica za kreiranje anketnog upitnika nemaju direktnih dodirnih točaka sa naslovom našega predmeta istraživanja. Radovi su korišteni u svrhu dolaska do novih ideja i poticaja koji će nam pomoći da kreiramo ajteme koji će valjano poslužiti za istraživanje našeg predmeta rada. Potrebno je naglasiti da tvrdnje nisu preuzete u identičnoj formulaciji nego su definirane na nama pogodniji i za istraživanje navedene tematike prikladniji način.²

²http://www.ssmb.hr/libraries/0000/6708/Suradnja_roditelja_i_%C5%A1kole_Slavica_%C5%BDu%C5%BEi%C4%87_-_pdf.pdf
(03. 05. 2018).

Uzorak

Kao uzorak pri istraživanju odabrali smo 50 roditelja učenika od šestog do devetog razreda Osnovne škole Kiseljak, bitno je naglasiti da je uzorak istraživanja činio po jedan roditelj (majka ili otac) učenika. Radi se o namjernom uzorku namijenjenom potrebama ovog istraživanja. Uzorak je također prigodni, a rezultati su važni na istraživačkoj mezo razini, tj. razini škole.

Kao što je već navedeno upitnik popunjava majka ili otac djeteta. Na samom početku upitnika roditelje se pita o obrazovnom stupnju koji su stekli. Da li je roditelj koji popunjava upitnik stekao srednje obrazovanje, višu stručnu spremu ili visoku stručnu spremu (I, II ciklus studija), ili pak nešto drugo. Pored obrazovnog stupnja roditelja, još jedna od karakteristika uzorka je i područje na kojem obitelj živi, pa su se prema tome roditelji trebali opredijeliti za urbano (grad), ruralno (selo) ili pak za prigradsko naselje.

Cohen i dr. (2007) navode da će neki pripadnici šire populacije kada je u pitanju namjerni uzorak definitivno biti isključeni, a drugi definitivno uključeni (tj. svaki član šire populacije nema podjednake šanse da uđe u uzorak).

Ovakav tip uzorka ima ograničene mogućnosti zaključivanja, te se rezultati uglavnom mogu koristiti u svrhu ilustracije stanja i dijagnosticiranja potreba za dubljim analizama i pedagoškim intervencijama u školi, odnosno instituciji u kojoj se istraživanje provodi.

<https://www.idi.hr/vrednovanje/metodologija/pdfs/upitnik%20-%20samovrednovanje%20za%20roditelje.pdf> (03. 05. 2018).

<http://www.tpo.ba/b/dokument/Jacanje-partnerstva-nastavnika-i-roditelja-HR-Web.pdf> (03. 05. 2018).

6. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Osnovna namjena ovoga rada je primjenom tehnike kvalitativnog istraživanja ispitati stavove roditelja o školskom ocjenjivanju znanja njihove djece, te očekivanja koja imaju u pogledu školskog ocjenjivanja, posmatrano iz tri perspektive, očekivanja koja roditelji imaju u odnosu na sebe, učenike i nastavnike.

Pomoću anketnog upitnika nastojali smo dobiti odgovore na istraživačka pitanja koja smo postavili kao polazište istraživačkog dijela rada. U nastavku će biti predstavljene informacije, tj. odgovori do kojih se došlo popunjavanjem anketnog upitnika od strane roditelja učenika od šestog do devetog razreda.

Prvo istraživačko pitanje koje smo definirali glasi:

1. Koji su to načini na koje roditelji mogu biti uključeni u odgojno-obrazovni proces svoje djece?

Ovo istraživačko pitanje postavljeno je u obliku otvorenog pitanja u III dijelu Upitnika. Cilj postavljanja ovoga pitanja bio je dobiti što bogatije i opširnije informacije od roditelja, na koji su to način oni uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta bez da im se nameću određene opcije ili prijedlozi koje bi oni mogli izabrati.

Kako bi najprije saznali što roditelji misle o svojoj uključenosti u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta, analizirali smo sljedeću tvrdnju: *Dovoljno sam uključen/a u odgojno-obrazovni proces mog djeteta*, te smo dobili sljedeće podatke:

Tablica 3 Frekvencija i postotak odgovora na tvrdnju „Dovoljno sam uključen/a u odgojno-obrazovni proces moga djeteta“

Dovoljno sam uključen/a u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta	f	p
U potpunosti se ne slažem	1	2
Ne slažem se	3	6
Niti se slažem, niti se ne slažem	6	12
Slažem se	26	52
U potpunosti se slažem	14	28
Total	50	100

Prema podacima koje smo dobili, a koji su vidljivi u *tablici 3*, najveći postotak, tj. $f=26$, $p=52\%$, odnosi se na tvrdnju slažem se, što znači da veliki dio roditelja, od ukupno njih pedeset se slaže s tim da su dovoljno uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta. Ovom broju roditelja pridružuje se još njih 14 ($p=28\%$) koji su se odlučili za tvrdnju u potpunosti se slažem. Ne možemo da se ne zapitamo što to roditelji smatraju pod pojmom „dovoljno“, oni smatraju da je njihova uključenost u odgojno-obrazovni proces njihove djece dovoljna, ali što se dešava kada njihovo dijete dobije ocjenu dovoljan (2) iz matematike ili nekih drugih predmeta, na koji način tada reagiraju.

Vraćajući se ponovno na prvo istraživačko pitanje saznajemo da roditelji smatraju da sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu svoje djece na sljedeće načine: Uče svoju djecu radnim navikama i dobrom ponašanju, sudjeluju na roditeljskim sastancima i redovito odlaze na roditeljske sastanke i informacije, zajedno sa svojom djecom rade zadaću i pomažu im pri učenju, razgovaraju sa djecom o njihovim školskim obavezama, što su toga dana radili u školi, što su novo naučili i saznali.

2. Na koji način roditelji saznaju ocjene svoga djeteta?

Kroz analizu pitanja otvorenog tipa saznajemo da najveći broj roditelja ocjene svog djeteta saznaju upravo od djeteta (najčešće odmah po dolasku iz škole). Značajan broj roditelja dobije informacije od djeteta i potvrdi ih kroz informacije od razrednika. Potom slijedi saznavanje ocjene djeteta samo kroz informacije, te kombinacija saznavanja od djeteta, provjera na informacijama i dogovoreni roditeljski sastanci. Od drugih načina, tek jedan roditelj od njih pedeset navodi da dijete upisuje svoje ocjene u tabelicu koju su prethodnog zajedno osmislili. Ovdje želimo istaknuti kako bi ovo mogao biti jedan od poticajnih i pozitivnih primjera koji bi mogli pomoći ostalim roditeljima prilikom praćenja ocjena njihove djece. Na taj način i djeca se uče da ništa pa tako ni svoje ocjene ne trebaju kriti od svojih roditelja, ovo govori i o tome da djeca imaju povjerenja u roditelje i da ne lažu u šutnji. Bilo bi lijepo kada bi ta tablica bila na nekom vidnom mjestu pored kojeg da tako kažemo stalno prolaze i roditelji i djeca, na taj način roditelji neprestano mogu pohvaljivati svoju djecu osvrćući se na njihove odlične ocjene, potičući ih da budu još marljiviji i bolji u školi, ili kada su u pitanju lošije ocjene roditelji tablicu mogu koristiti kako bi podsjetili svoje dijete da se treba bolje potruditi izdvojiti dodatno vrijeme kako bi popravilo tu ocjenu i ostvarilo bolji uspjeh u školi.

3. Na koji su način roditelji upoznati s kriterijima nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?

Odgovor na postavljeno istraživačko pitanje saznajemo u III dijelu Upitnika, gdje nas roditelji prilikom davanja odgovora na pitanje otvorenog tipa informiraju da li su i na koji način upoznati s kriterijima nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika.

Roditelji najčešće o kriterijima koje primjenjuju nastavnici prilikom ocjenjivanja znanja njihove djece saznaju upravo od same djece, odnosno za kriterije uzimaju ono što ima djeca kažu da su dobili kao informaciju od strane nastavnika. Zabrinjavajući je podatak da od pedeset roditelja, njih 17 uopće nije upućeno u kriterije ocjenjivanja.

Nešto više riječi o ovih 17 roditelja koji su se izjasnili da nisu upućeni u kriterije koje nastavnici koriste kada je u pitanju ocjenjivanje znanja njihove djece biti će na samom kraju rada u poglavlju koje se odnosi na diskusiju o radu, tj. o informacijama do kojih se došlo istraživačkim dijelom rada.

Drugi načini su da saznaju kriterije od strane razrednika na informacijama i/ili roditeljskih sastancima, od strane drugih roditelja, te djetetovih vršnjaka i prijatelja.

4. Kakva očekivanja imaju roditelji kada su u pitanju kriteriji nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?

Kako bi roditelji mogli imati bilo kakva očekivanja od nastavnika kada je u pitanju rad i ocjenjivanje znanja njihove djece oni prije svega moraju biti upoznati sa načinima rada nastavnika da bi u skladu s tim mogli postaviti određena očekivanja.

Očekivanja roditelja po pitanju kriterija nastavnika prilikom ocjenjivanja znanja učenika provukli smo kroz analizu nekoliko važnih tvrdnji iz dijela Upitnika Očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika, te tvrdnje su sljedeće:

- Upoznat/a sam na koji se način vrši provjera znanja moga djeteta
- Nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad sa mojim djetetom
- Moje dijete je upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja
- Nastavnici vrše provjere znanja na raznovrsne načine
- Nastavnici su objektivni prilikom vrednovanja znanja moga djeteta

Tablica 4 Roditelji su upoznati na koji se način vrši provjera znanja njihove djece

Upoznat/a sam na koji se način vrši provjera znanja moga djeteta	f	P
U potpunosti se ne slažem	2	4
Ne slažem se	6	12
Niti se slažem, niti se ne slažem	10	20
Slažem se	26	52
U potpunosti se slažem	6	12
Total	50	100

Kao što možemo vidjeti u *tablici 4*, najveći broj roditelja, tj. njih 26 ($p=52\%$) opredjelio se za tvrdnju slažem se, što znači da su upoznati na koji se način vrši provjera znanja njihove djece u odgojno-obrazovnom procesu, dok se 10 ($p=20\%$) roditelja od njih pedeset opredjelilo za tvrdnju niti se slažem, niti se ne slažem, što može značiti da su roditelji upoznati na koji način pojedini nastavnici vrše provjeru znanja njihove djece, ali da nisu upoznati na koji način to vrše ostali nastavnici.

Tablica 5 Nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad s mojim djetetom

Nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad s mojim djetetom	f	P
U potpunosti se ne slažem	1	2
Ne slažem se	4	8
Niti se slažem, niti se ne slažem	23	46
Slažem se	21	42
U potpunosti se slažem	1	2
Total	50	100

Iz tablice 5 jasno je vidljivo da se najveći broj roditelja, njih 23 (p=46%) od ukupno pedeset, izjasnilo kako se zapravo niti slažu, niti ne slažu s tvrdnjom da nastavnici njihove djece posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju odgojno-obrazovni rad, što može značiti da roditelji znaju da pojedini nastavnici njihove djece posjeduju raznovrsne kompetencije, ali to ne mogu tvrditi za sve nastavnike. Ukupno 21 (p=42%) roditelj se slaže sa navedenom tvrdnjom. Primjećujemo da su podaci koje smo prethodno naveli gotovo izjednačeni, tj. 23 roditelja se niti slaže niti ne slaže sa tvrdnjom, dok se njih 21 slaže sa tim da nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad s učenicima. Važno je napomenuti da prema ovoj analizi 21 roditelj podržava ono što nastavnici njihove djece posjeduju, tj. kompetencije s kojima raspolažu, a da isti broj roditelja o tome ništa ne zna ili ne vrednuje.

Zadatak cjelokupnog školskog kolektiva, na čelu sa pedagogom škole bilo bi informirati roditelje o učiteljima i nastavnicima kojima je povjerena zadaća odgoja i obrazovanja njihove djece. Informiranost roditelja o stručnosti i kompetentnosti nastavnika je veoma nužna i važna, roditelji na taj način saznaju kome se mogu obratiti za pomoć ukoliko ona bude bila potrebna njihovom djetetu.

Roditelji na taj način ne samo da budu informirani o stručnosti i mogućnostima nastavnika nego dobivaju i ohrabrenje, jedan vid oslonca na nastavnike, jer mnogo je lakše koračati sa svojim djetetom kroz odgojno-obrazovni proces znajući da pored sebe imate osposobljene,

stručne i kompetentne nastavnike za koje znate da vam mogu pomoći i pružiti podršku u svim situacijama.

Tablica 6 Moje dijete je upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja

Moje dijete je upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja	f	p
U potpunosti se ne slažem	0	0
Ne slažem se	2	4
Niti se slažem, niti se ne slažem	6	12
Slažem se	30	60
U potpunosti se slažem	12	24
Total	50	100

Sa tvrdnjom *Moje dijete je upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja* složilo se 30 (p=60%) roditelja od njih pedeset, dok se sa ovom tvrdnjom u potpunosti slaže 12 (p=24%) roditelja. Zanimljiv je podatak da se 8 roditelja ne slaže sa ovom tvrdnjom, ono što nas zanima na osnovu ove spoznaje je da li djeca tih roditelja zaista ne dobiju povratnu informaciju o tome koju su ocjenu dobili, ili roditelji ne dobiju tu informaciju od strane svoje djece.

Mnogo puta smo vjerojatno svi bili u prilici čuti kako ocjena nije mjerilo znanja, te da treba učiti kako bi se nešto naučilo i znalo, a ne da bi se dobila ocjena odličan ili vrlo dobar. Unatoč ovoj spoznaji lijepo je dobiti potvrdu svoga znanja, posebno je to važno onim najmlađim osnovnoškolcima. Zbog toga je veoma značajno da učenici dobiju povratnu informaciju, odnosno da budu upoznati s tim koju su ocjenu dobili nakon pismene ili usmene provjere znanja.

Tablica 7 Nastavnici vrše provjeru znanja učenika na raznovrsne načine

Nastavnici vrše provjere znanja na raznovrsne načine	f	p
U potpunosti se ne slažem	0	0
Ne slažem se	2	4
Niti se slažem, niti se ne slažem	9	18
Slažem se	30	60
U potpunosti se slažem	9	18
Total	50	100

Kao što je vidljivo u *tablici 7* s navedenom tvrdnjom tj. da nastavnici vrše provjere znanja na raznovrsne načine složilo se 30 (p=60%) od ukupno pedeset roditelja učenika od šestog do devetog razreda. Također, njih 9 (p=18%) odlučilo se za tvrdnju niti se slažem, niti se ne slažem, što možemo dovesti u vezu s tvrdnjom koja se odnosila na načine na koje nastavnici vrše provjeru znanja, tj. da li su roditelji upoznati s tim načinima. Osvrnuli smo se na to da su roditelji upoznati s načinima provjere znanja njihove djece od strane pojedinih nastavnika, a ne svih nastavnika, što i kod ove tvrdnje može biti u pitanju. Odnosno da su roditelji upoznati s tim da pojedini nastavnici vrše provjere znanja na raznovrsne načine, ali da te informacije nemaju kada su u pitanju drugi nastavnici. Ovdje se također otvara prostor i mogućnost za djelovanje pedagoga kada je u pitanju informiranost roditelja o kojoj je već ranije bilo riječi.

Mnogo je kvalitetnije kada jedan nastavni sat odlikuju različiti sadržaji, kada se aktivnosti neprestano smjenjuju jedna za drugom, na taj način se održava učenička pažnja i zainteresiranost za ono što nastavnici predaju. Kao što bi bilo dobro da učenici nove informacije usvajaju na novstvene načine isto tako bi i učenička provjera znanja trebala biti koncipirana na različite načine, da to ne bude samo na nivou tradicionalne usmene i pismene provjere znanja.

Tablica 8 Nastavnici su objektivni prilikom vrednovanja znanja moga djeteta

Nastavnici su objektivni prilikom vrednovanja znanja moga djeteta	f	p
U potpunosti se ne slažem	2	4
Ne slažem se	2	4
Niti se slažem, niti se ne slažem	18	36
Slažem se	26	52
U potpunosti se slažem	2	4
Total	50	100

Iz tablice 8 vidljivo je da se 26 (p=52%) roditelja od njih pedeset složilo s tvrdnjom da su nastavnici objektivni prilikom vrednovanja znanja njihove djece. Roditelji smatraju da je njihovo dijete zaista dobilo onu ocjenu koju je i zaslužilo na osnovu demonstriranog znanja, no, zanimljiv je podatak da se dvoje roditelja izdvojilo, te opredjelilo za tvrdnju u potpunosti se ne slažem, te time pokazuju kako zapravo smatraju da nastavnici nisu objektivni kada je u pitanju vrednovanje znanja njihove djece. Ovo je podatak koji bi trebao biti pokretač za pedagoga škole, njegova zadaća bila bi da se informira o kojim se to nastavnicima radi te da se utvrdi najprije da li je ta sumnja u njihovu objektivnost opravdana, a zatim da se poduzmu radnje koje će spriječiti takva dešavanja u budućnosti.

5. Smatraju li roditelji da trebaju biti aktivno uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta ili je to samo „posao“ nastavnika?

Roditelji vide svoju ulogu kao veoma aktivnu u odgojno-obrazovnom procesu. Najčešće ističu da žele biti „rame uz rame“ sa nastavnicima, ali ne miješati se suviše u njihov dio posla. U tom smislu važnost pridaju informiranosti, a ne direktnoj uključenosti. Naravno da je bilo i roditelja koji smatraju da je odgojno-obrazovni proces, konkretno škola područje u kojem trebaju djelovati samo nastavnici bez njihovog angažmana, pa su tako neki od roditelja istaknuli da su oni ti koji odgajaju, a nastavnici obrazuju njihovu djece, i da je nedopustivo da se od njih kao roditelja traži da što više rade sa svojom djecom i da budu uključeni u njihov obrazovni proces. Jedan roditelj je naveo kako smatra da treba biti aktivno uključen u

odgojno-obrazovni proces svoga djeteta, ali da im u tome trebaju pomoći nastavnici dajući im neke konkretne smjernice na koji način to mogu postići. Također bilo je i odgovora: *To i jest posao nastavnika, a ne moj* i sl.

6. Smatraju li roditelji da škola treba raditi na promicanju ideje o njihovoj uključenosti u odgojno-obrazovni proces kada su pitanju njihova djeca?

Stavove roditelja po pitanju promicanja ideje o njihovoj uključenosti u odgojno-obrazovni proces od strane škole i nastavnika analizirali smo kroz pojedine čestice iz dijela Upitnika Stvovi roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika. Te čestice (tvrdnje) su sljedeće:

- Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem
- Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju
- Uključen/a sam u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole (priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari...)
- Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s nama roditeljima

Tablica 9 Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem

Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem	f	p
U potpunosti se ne slažem	3	6
Ne slažem se	1	2
Niti se slažem, niti se ne slažem	11	22
Slažem se	25	50
U potpunosti se slažem	10	20
Total	50	100

Kada je u pitanju tvrdnja *Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem* primjećujemo da se polovica roditelja tj. njih 25 (p=50%) slaže s ovom tvrdnjom. Također analizom podataka saznajemo da se 3 (p=6%) roditelja u potpunosti ne slaže sa navedenom tvrdnjom,

tako da ne možemo govoriti o partnerstvu između škole i roditelja sve dok postoji i jedan roditelj koji ne ostvaruje nikakav kontakt sa školom, a na osnovu teorijskog dijela ovoga rada znamo da je za izgradnju partnerstva potrebno mnogo više od samo pukog informiranja roditelja o njihovoj djeci.

Tablica 10 Roditelji od škole dobivaju jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju

Od škole dobivam jasne upute kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju	f	p
U potpunosti se ne slažem	6	12
Ne slažem se	7	14
Niti se slažem, niti se ne slažem	13	26
Slažem se	20	40
U potpunosti se slažem	4	8
Total	50	100

Analizom dobivenih podataka utvrđeno je da se 26 roditelja kada je u pitanju tvrdnja *Od škole dobivam jasne upute kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju* opredjelilo za jedan od stupnjeva kojim su iskazali svoje neslaganje sa navedenom tvrdnjom. Ovaj podatak trebao bi biti poticaj cjelokupnom školskom kolektivu da na ovome segmentu zajedno rade, kako bi doveli do poboljšanja obrazovnog procesa. Na taj način bi nastavnicima bio olakšan posao, jer ono što su oni tijekom dana radili sa učenicima, roditelji bi nastavili kući, te na taj način znanje svoje djece poboljšali i podignuli na veći i bolji nivo. No, kako da roditelji rade kući sa svojom djecom ako ne dobivaju informacije o tome što se radilo u školi, i u kojim je to segmentima njihovoj djeci potrebna dodatna pomoć.

Tablica 11 Roditelji su uključeni u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole (priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari...)

Uključen/a sam u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole	f	p
U potpunosti se ne slažem	5	10
Ne slažem se	15	30
Niti se slažem, niti se ne slažem	14	28
Slažem se	12	24
U potpunosti se slažem	4	8
Total	50	100

Roditelji smatraju da nisu uključeni u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole kao što su priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari i sl., $f=15$, $p=30\%$. Budući da poznajemo od ranije rad škole, te kroz razgovor s pedagogicom koja radi u školi posjedujemo informacije o tome da škola često ima upriličene razne manifestacije, kao što su priredbe za blagdane, izložba za Dane kruha, razna sportska i umjetnička takmičenja, izrada maski, izložba i povorka kroz grad za maskembal...možemo reći da ne nedostaje manifestacija u kojima bi roditelji zajedno sa svojom djecom mogli sudjelovati, ali se ipak pokazalo da se 15 roditelja od njih 50 izjasnilo kako ne sudjeluju u tim aktivnostima. Iskorak za daljnja istraživanja moglo bi biti da se ispita zašto roditelji ne sudjeluju u aktivnostima koje upriličuje škola za njih i za njihovu djecu.

Tablica 12 Nastavnici insistiraju na ostvarivanju partnerstva s roditeljima

Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s nama roditeljima	f	p
U potpunosti se ne slažem	3	6
Ne slažem se	11	22
Niti se slažem, niti se ne slažem	14	28
Slažem se	19	38
U potpunosti se slažem	3	6
Total	50	100

Kada je u pitanju tvrdnja *Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s roditeljima* pokazalo se da se 19 roditelja slaže sa njom. No, veliki broj roditelja tj. njih 28 od ukupno 50 opredijelilo se za jedan od stupnjeva koji u sebi sadrži neslaganje sa ovom tvrdnjom, što može značiti da je nekim nastavnicima stalo do toga da grade partnerski odnos sa roditeljima svojih učenika, dok prema mišljenju roditelja postoje i oni nastavnici koji ne rade toliko na tome ili ne smatraju potrebnim da grade partnerski odnos sa roditeljima.

Kao što je vidljivo i u *tablici 12* nažalost prevladava broj roditelja koji smatraju da nastavnici ne rade na izgradnji partnerstva s njima, što je također crveni alarm za pedagoga škole.

Pedagog škole bi najprije trebao utvrditi da li svi članovi školskog kolektiva (učitelji i nastavnici) shvataju značenje i važnost partnerstva između roditelja i škole. Ne može se raditi na promicanju ove ideje ukoliko učitelji i nastavnici ne znaju što to partnerstvo između roditelja i škole zapravo znači. Kroz razne seminare nastavnici se mogu dodatno educirati o ovoj temi, a zatim krenuti u provrdbu iste.

Također, pedagog uz suradnju s ravnateljem škole može upriličiti predavanja za roditelje kako bi ih se informiralo o ovoj temi.

7. DISKUSIJA

Ovim istraživačkim radom željelo se prodrijeti ispod površine kada je u pitanju ocjenjivanje učeničkog znanja u osnovnoj školi. Željeli smo saznati što roditelji misle, odnosno kakve stavove i očekivanja imaju kada je u pitanju ovaj dio odgojno-obrazovnog procesa. Dobivene su zaista raznovrsne informacije od strane roditelja kada je u pitanju njihova suradnja sa nastavnicima i školom koju pohađa njihovo dijete. Također, od roditelja saznajemo da im je veoma važno da se njihova djeca u školi podučavaju navikama koje su životno i obrazovno značajne, te smatraju da su to vrijednosti koje će ih pratiti kroz cijeli život, a ne samo tijekom obrazovanja. Neke od tih vrijednosti su iskrenost, odgovornost, urednost, prijateljstvo i sl.

Roditelji smatraju da su dovoljno uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta, 26 roditelja se slaže sa ovom tvrdnjom, dok se njih 14 u potpunosti slaže. Koliko je to dovoljno, zašto su roditelji zadovoljni sa tim pojmom dovoljno, a kad im dijete dobije ocjenu dovoljan (2) to ne odobravaju i ne pohvaljuju.

Na osnovu dobivenih odgovora od strane roditelja saznajemo da razgovaraju sa svojom djecom o njihovim školskim obavezama, onome što se događalo tijekom dana u školi, uče svoju djecu radnim navikama, te dobrom i pristojnom ponašanju. Također zajedno provjeravaju i rade zadaću, rješavaju nesuglasice koje postoje oko školskog gradiva, informiraju se o njihovim ocjenama, te sudjeluju u raznim prigodama i priredbama u školi.

Kroz analizu anketnih upitnika uočeno je da roditelji imaju veliko povjerenje u svoju djecu, npr. kada se radi o ocjenama, određeni broj roditelja ocjene saznaje isključivo od djeteta, te iste ne provjerava na roditeljskim sastancima ili informacijama, dijete je jedini izvor tih informacija.

Roditelji najčešće o kriterijima koje primjenjuju nastavnici prilikom ocjenjivanja znanja njihove djece saznaju upravo od same djece. Zabrinjavajući je podatak da se 17 roditelja izjasnilo da uopće nije upućeno u kriterije ocjenjivanja koje koriste nastavnici. Zašto je to tako? Iskorak za buduća istraživanja bilo bi saznati zašto ovi roditelji nisu upoznati, odnosno zašto ne posjeduju te informacije koje govore na kriterijima ocjenjivanja koje koriste nastavnici njihove djece. Da li to ove roditelje ne zanima, ne žele znati o tome, ili nemaju priliku i mogućnost da se o tome informiraju?

Kroz analizu dijela anketnog upitnika koje se odnosi na stavove roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika dobiveni su sljedeći podaci koji su vrijedni pažnje.

Podaci koji su dobiveni kada je u pitanju tvrdnja *Znam sve ocjene mog djeteta* su sljedeći $M=4.48$, $N=50$. Aritmetička sredina ($M=4.48$) nam pokazuje da se roditelji u potpunosti slažu s ovom tvrdnjom, tj. da znaju sve ocjene svoga djeteta. Postavlja se pitanje kako oni roditelji koji su se izjasnili da ocjene saznaju isključivo i samo od svoga djeteta mogu biti sigurni da im dijete kaže baš svaku ocjenu. Iskorak za buduća istraživanja moglo bi imati za zadatak ispitati kako su roditelji sigurni u to da im dijete kaže baš svaku ocjenu, na koji su način izgradili to obostrano povjerenje, bez naknadnog roditeljskog provjeravanja tih ocjena kontaktiranjem razrednika ili odlaskom na informacije (*Pogledati prilog 2*).

Roditelji o načinima rada nastavnika i o kriterijima koje oni koriste prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika saznaju uglavnom od djeteta, to je jedan od najčešćih odgovora. Neki od drugih načina na koje roditelji saznaju te informacije su od druge djece, drugih roditelja, te od strane razrednika koji većinom na roditeljskim sastancima govore o načinima svoga rada, tako da se to odnosi samo na njihov rad, ali ne i na rad drugih nastavnika, što znači da su uglavnom izvor tih informacija sama djeca.

Roditelji se ne slažu sa tvrdnjom da su nastavnici isključivo odgovorni za loše ocjene njihove djece ($M=2.00$, $N=50$), što znači da roditelji smatraju da njihova djeca dobru ili lošu ocjenu dobiju isključivo na osnovu svojeg znanja i onoga što su prezentirali, te da ukoliko njihovo dijete dobije lošu ocjenu to je samo odraz njegovog ili njenog nerada i manjeg truda i zalaganja, a ne odgovornost nastavnika.

Ove ali i druge podatke do kojih smo došli analiziranjem dijela upitnika o stavovima roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika možete detaljnije pogledati u *Prilogu 2*.

Roditelji smatraju da trebaju biti aktivno uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta. Ističu kako žele biti „rame uz rame“ sa nastavnicima, ali se ne mješati previše u njihov dio posla, navode kako su oni zaduženi za odgoj, a nastavnici za obrazovanje njihove djece, te da se treba znati tko što radi. Neki roditelji su povukli totalnu liniju između sebe i nastavnika i napisali kako je odgojno-obrazovni proces njihove djece samo posao nastavnika, oni su školovani i kvalificirani za taj posao pa nema potrebe da se oni kao roditelji „miješaju“ u taj segment obrazovanja.

Analizom dobivenih podataka utvrđujemo da postoje roditelji koji su se izjasnili da škola nije u stalnom kontaktu s njima kao roditeljima, zbog toga ne možemo govoriti da postoji partnerstvo između roditelja i škole u kojoj je istraživanje provedeno. U teorijskom dijelu rada bilo je dosta govora o partnerstvu i kao se ono gradi, da je potrebna potpuna uključenost i angažman obe strane tj. roditelja i škole, te da je bit toga partnerstva dobrobit djeteta. Sve dok postoje roditelji s kojima škola ne ostvaruje kontakt ili je taj kontakt i povezanost s roditeljima sveden na minimum u smislu informiranja o učenicima, njihovim postignućima i sl. ne možemo reći da postoji partnerstvo između ove dvije strane. U prilog ovome govore i podaci koje smo dobili na osnovu analize tvrdnje *Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s nama roditeljima*. Veliki broj roditelja, njih 28 od ukupno 50 se izjasnilo kako se ne slaže sa ovom tvrdnjom. Oni smatraju da nastavnici koji podučavaju njihovu djecu ne rade na izgradnji partnerstva s njima, ne obraćaju posebnu pažnju na ovaj segment odgojno-obrazovnog procesa.

No, kada je u pitanju ostvarivanje partnerstva između roditelja i škole ponovno se valja osvrnuti i na tvrdnju koja se odnosila na uključenost roditelja u razne školske aktivnosti, gdje se 15 roditelja izjasnilo kako ne sudjeluje u manifestacijama koje priređuje škola. Dakle ne možemo reći da su samo pojedini nastavnici nezainteresirani i da ih ne zanima gradnja partnerstva s roditeljima ili da škola ne želi raditi na promicanju partnerstva, jedan dio odgovornosti otpada i na roditelje koji možda ne žele izdvojiti svoje slobodno vrijeme, uložiti dodatni napor koji je potreban za sudjelovanje u određenim manifestacijama koje škole organizira, te se na taj način približiti školi kao instituciji koja je odgovorna za odgojno-obrazovni proces njihove djece.

Neki od roditelja su napravili iskorak pa su napisali neke sugestije i prijedloge koje bi po njihovom mišljenju trebalo provesti u djelo. Pa tako ističu da mali broj nastavnika prati nove pristupe u odgojno-obrazovnom procesu, kod većine njih se provjera znanja svodi samo na pismeni i usmeni princip, jako malo se daje učenicima prostora za samostalno istraživanje i primjenjivanje stečenog teorijskog znanja u praktično. Također, navode da bi učenicima koji iz pojedinih predmeta pokazuju zavidno dobro znanje trebalo omogućiti da to znanje proširuje, kroz razne poticaje, kako bi ti učenici još bolje napredovali i prenosili svoje znanje na druge.

Roditelji su istaknuli kako se njih slabo što pita, kada su u pitanja organiziranja raznih izleta, putovanja, uvođenja nekih novina u odgojno-obrazovni proces, roditelje se ne pita za

mišljenje nego škola odlučuje onako kako oni (cjelokupni školski kolektiv) smatraju da je najbolje. Roditelji sve zadnji saznaju.

Važno je napomenuti da su svi prikazani podaci prikupljeni na uzorku od 50 roditelja učenika samo jedne škole. Uzorak ima ograničene mogućnosti, te rezultati koji su dobiveni mogu poslužiti u svrhu ilustracije stanja i dijagnosticiranja potreba za dubljim analizama i pedagoškim intervencijama u školi kao odgojno-obrazovnoj ustanovi u kojoj je obavljeno istraživanje.

Rezultate do kojih se došlo ne možemo generalizirati na cjelokupnu populaciju, za utvrđivanje jasnije slike u praksi uzorak bi trebao biti mnogo veći, te obuhvaćati više škola kako bi se mogla napraviti i određena komparacija između njih, te da bi se utvrdilo postoji li razlika s obzirom na to koju školu djeca pohađaju.

Zaključak

Osnovnoškolci, čak i oni u početnim razredima na svojim plećima osjećaju breme današnjeg odgojno-obrazovnog sistema. Svugdje oko nas neprestano imamo priliku čuti kako se govori o obrazovanju, bilo to u pozitivnom ili negativnom smislu.

Za potrebe ovoga rada odlučili smo se oslušnuti stavove i očekivanja koja roditelji imaju kada je u pitanju odgojno-obrazovni proces njihove djece.

Putem anketnog upitnika roditelji su odgovarali na razna pitanja koja se tiču obrazovanja njihove djece. Pitalo ih se o načinima na koje saznaju ocjene svoje djece, kako pomažu svojoj djeci kada su u pitanju njihove školske obaveze, da li odlaze na roditeljske sastanke i informacije, kakav odnos imaju sa nastavnicima koji predaju njihovoj djeci, da li su zadovoljni međusobnom komunikacijom, do toga da li su uključeni u zajedničke aktivnosti koje organizira škola.

Sva prethodno navedena pitanja ishodovala su mnoštvom raznovrsnih i prije svega bogatih informacija. Doznajemo da je roditeljima veoma bitno da njihova djeca usvoje neke osnovne norme ponašanja i vrijednosti koje će ih pratiti kroz cijeli život. Roditelji imaju puno povjerenje u svoju djecu, pomažu im pri izradi domaćih zadataka, pri pronalasku rješenja koja su im potrebna kako bi bolje savladali gradivo iz određenog predmeta, podrška su svome djetetu.

Također, roditelji odlaze na informacije i roditeljske sastanke, kako bi se informirali o ocjenama i ponašanju njihova djeteta tijekom boravka u školi. Smatraju da su nastavnici dosta kompetentni, da djeca znaju točno što se radi, što se treba naučiti, da su provjere znanja unaprijed poznate, te da nakon iste učenici dobiju povratnu informaciju o znanju koje su pokazali.

Bitno je naglasiti da su sve ove informacije sa terena korisne. Ovim istraživačkim radom prikupljen je samo mali dio od mnoštva informacija koje nam mogu ponuditi roditelji, djeca, ali i svi ostali sudionici odgojno-obrazovnog procesa.

Škola tako može temeljem ovih rezultata raditi na ostvarivanju bolje i kvalitetnije komunikacije s roditeljama, putem roditeljskih sastanaka, te na druge načine informirati roditelje o načinu rada škole i njenog cjelokupnog kolektiva. Veoma je važno da škola pokaže otvorenost prema roditeljima, da se cjelokupan školski kolektiv postavi prijateljski prema

svim roditeljima, bez obzira na to koji obrazovni nivo oni posjeduju i gdje žive. Ovdje je bitno naglasiti da nisu primjećene razlike u odgovorima roditelja s obzirom na stupanj obrazovanja koji posjeduju ili s obzirom na područje u kojem žive (selo, grad).

Ono što bi se moglo navesti kao nedostatak kada je u pitanju instrument ovoga istraživanja su „šturi“ odgovori roditelja na pitanja otvorenog tipa. Naravno bez generalizacije, neki roditelji su veoma odgovorno i stručno pristupili popunjavanju Anketnog upitnika i dali mnoštvo detaljnih informacija, dok su drugi odgovarali samo jednom riječju ili bi samo povukli ravnu liniju tamo gdje se od njih tražio malo opširniji odgovor.

Pitanje koje se samo nametnulo na ovakve postupke roditelja, odnosno nezainteresiranost za popunjavanje nečega što se tiče direktno njih i njihove djece je to kako oni kao roditelji misle mijenjati postojeće stanje kada je u pitanju obrazovanje njihove djece, ako kada ih se nešto pita ne žele obrazložiti što bi trebalo mijenjati, a indirektno, na osnovu drugih tvrdnji se „žale“ kako nešto u tome procesu ne štima, te da se njih kao roditelje ništa ne pita.

Pita vas se dragi roditelji, samo je do vas da li ste spremni podnijeti promjene koje uključuju i vas, a ne samo vašu djecu i školu koje vaše dijete pohađa.

Literatura

1. Ajanović, Dž., Stevanović, M. (1998). *Školska pedagogija*. Sarajevo: Prosvjetni List;
2. Cohen, L. i dr. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Zagreb: Naklada Slap;
3. Furlan, I. (1970). *Upoznavanje, ispitivanje i ocjenjivanje učenika*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor;
4. Grgin, T. (1986). *Školska dokimologija*. Zagreb: Školska knjiga;
5. Grgin, T. (2001). *Školsko ocjenjivanje znanja*. Jastrebarsko: Naklada Slap;
6. Havelka, N. i dr. (2008). *Metode i tehnike socijalnopsiholoških istraživanja*. Beograd;
7. Hewstone, M., Strobe, W. (2003). *Socijalna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap;
8. Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa;
9. Laboš Urošević, L. (1981). *Ocjenjivanje uspeha i prećenje napredovanja učenika*. Novi Sad: Pedagoški zavod Vojvodine;
10. Matijević, M. (2004). *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipex;
11. Mandić, P., Vilotijević, M. (1980). *Vrednovanje rada u školi*. Sarajevo: Svjetlost;
12. Mužić, V. (1999). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa;
13. Muminović, H. (2013). *Osnovi didaktike*. Sarajevo: DES doo;
14. Pašalić Kreso, A. (2012). *Koordinate obiteljskog odgoja*. Sarajevo: Filozofski fakultet;
15. Vujević, M. (2006). *Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti*. Zagreb: Školska knjiga;
16. Potkonjak, N., Šimleša, P. (ur.) (1989). *Pedagoška enciklopedija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva;
17. Petz, B. (ur) (2005). *Psihologijski riječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap;
18. Rathus, S. A. (2001). *Temelji psihologije*. Jastrebarsko: Naklada slap;
19. Stoll, L., Fink, D. (2000). *Mijenjajmo naše škole. Kako unaprijediti djelotvornost i kvalitetu škola*. Zagreb: Educa.

1. Bezinović, P. i dr. (2012). *Opažanje i unapređivanje školske nastave*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje i Institut za društvena istraživanja. Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/Opazanje_web.pdf (03. 05. 2018);
2. Bezinović, P. (2010). *Samovrednovanje škola. Prva iskustva u osnovnim školama*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje i Institut za društvena istraživanja. Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/Samovrednovanje_web.pdf (03. 05. 2018);
3. Kolak, A. (2006). *Suradnja roditelja i škole*. Pedagogijska istraživanja, Vol. 2. No. 2, str. 123-128. Dostupno na: [file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/AKhrv%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/AKhrv%20(3).pdf) (05.09. 2018);
4. Maleš, D. (1995). *Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole*. Zagreb. Dostupno na: [file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/DI21_tekst5_Males%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/DI21_tekst5_Males%20(1).pdf) (05. 09. 2018);
5. Penca Palčić, M. (2008). *Utjecaj provjeravanja i ocjenjivanja znanja na učenje*. Život i škola, Vol. LIV NO. 19, str. 137-148. Dostupno na: [file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/12_Mariana_Penca_Palcic%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/12_Mariana_Penca_Palcic%20(4).pdf) (03. 05.2018);
6. Ružić, V. (2010). *Uloga očekivanja u doživljavanju boli*. Naklada Slap, Zagreb, Vol. 3 No. 1-2, str. 65-82. Dostupno na: file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/ruzic_2010.pdf (10. 01. 2019);
7. Škutor, M. (2014). *Partnerstvo škole i obitelji – temelj dječjeg uspjeha*. Napredak: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, Vol. 154, No. 3, str. 209-222. Dostupno na: [file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/Pages_from_Napredak_2014_3_05_skutor%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/Pages_from_Napredak_2014_3_05_skutor%20(1).pdf) (17. 08. 2018);
8. Šuta-Hibert, M. (2017). *Prevenција vršnjačkog i rodno utemeljenog nasilja: Jačanje partnerstva nastavnika i roditelja*. Sarajevo. Dostupno na: <http://www.tpo.ba/b/dokument/Jacanje-partnerstva-nastavnika-i-roditelja-HR-Web.pdf> (03. 05. 2018);
9. Šušanj Gregorović, K. (2017). *Roditeljska uključenost u obrazovanje djeteta: Stavovi i praksa učitelja*. Školski vijesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, Vol. 66, No. 3, str. 347-376. Dostupno na:

[file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/03_KSusanj_Gregorovic_v3%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/03_KSusanj_Gregorovic_v3%20(3).pdf) (17. 08. 2018);

10. Žužić, S. (n.d), *Suradnja roditelja i škole*. Pazin. Dostupno na: [http://www.ssmb.hr/libraries/0000/6708/Suradnja roditelja i %C5%A1kole Slavica %C5%BDu%C5%BEi%C4%87 - pdf.pdf](http://www.ssmb.hr/libraries/0000/6708/Suradnja_roditelja_i_%C5%A1kole_Slavica_%C5%BDu%C5%BEi%C4%87_-_pdf.pdf) (03. 05. 2018);
11. <https://www.idi.hr/vrednovanje/metodologija/pdfs/upitnik%20-%20samovrednovanje%20za%20roditelje.pdf> (03. 05. 2018).

Popis tablica i slika

Redni Broj	Opis	Stranica
1.	<i>Tablica 1.</i> Vrste ocjenjivanja	12-13
2.	<i>Slika 1.</i> Položaj djeteta-učenika u suradnji oditelji i škole	19
3.	<i>Slika 2.</i> Partnerski odnos obitelji i škole	20
4.	<i>Tablica 2.</i> Razlika između suradnje obitelji i škole i partnerstva	21-22
5.	<i>Tablica 3.</i> Frekvencija i postotak odgovora na tvrdnju „Dovoljno sam uključen/a u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta	41
6.	<i>Tablica 4.</i> Roditelji su upoznati na koji se način vrši provjera znanja njihove djece	43
7.	<i>Tablica 5.</i> Nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad s mojim djetetom	44
8.	<i>Tablica 6.</i> Moje je dijete upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja	45
9.	<i>Tablica 7.</i> Nastavnici vrše provjeru znanja učenika na raznovrsne načine	46
10.	<i>Tablica 8.</i> Nastavnici su objektivni prilikom vrednovanja znanja moga djeteta	47
11.	<i>Tablica 9.</i> Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem	48
12.	<i>Tablica 10.</i> Roditelji od škole dobivaju jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju	49
13.	<i>Tablica 11.</i> Roditelji su uključeni u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole (priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari...)	50
14.	<i>Tablica 12.</i> Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s roditeljima	51

I dio - Tablica 1 Stavovi roditelja o procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika

Redni broj	Smatram da....	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
		1	2	3	4	5
1	Moje dijete dobro napreduje u školi.					
2	Nastavnici pomažu mome djetetu da postane zrelo i odgovorno.					
3	Moje dijete uspješno prati gradivo koje se u školi obrađuje.					
4	Nastavnici ponovno obrađuju dijelove gradiva koje moje dijete nije uspješno savladalo.					
5	Nastavnici potiču moje dijete na inovativnost i kreativnost.					
6	Nastavnici potiču moje dijete na samostalan rad.					
7	Ocjene moga djeteta su odraz njegovog znanja.					
8	Ocjenjivanje moga djeteta je pravedno i dobro razrađeno.					
9	Nastavni sadržaji su primjereni dobi, individualnim potrebama moga djeteta i njegovom životnom iskustvu.					

10	Nastavnici od moga djeteta očekuju da marljivo radi i postiže maksimalan uspjeh.					
11	Nastavnici redovito prate i bilježe napredovanje moga djeteta.					
12	Nastavnici pohvaljuju moje dijete ističu njegove uspjehe i pozitivno ga vrednuju.					
13	Znanje moga djeteta se provjerava na različite načine (usmeno, pismeno, praktično..).					
14	Za loše ocjene moga djeteta odgovorni su isključivo nastavnici.					
15	Moje se dijete može obratiti za pomoć nastavniku ukoliko mu nešto nije jasno.					
16	Moje dijete je odgovorno za svoje znanje ili neznanje.					
17	Nastavnici se jednako ophode prema svim učenicima.					
18	Znam sve ocjene moga djeteta					
19	Zadovoljan/a sam komunikacijom s nastavnicima.					
20	Redovito idem na roditeljske sastanke i informacije.					
21	Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem.					

22	Informiran/a sam o ponašanju i napredovanju mog djeteta.					
23	Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju.					
24	Uključen/a sam u raznovrsne aktivnosti u sklopu škole (priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari..).					
25	Nastavnici inzistiraju na ostvarivanju partnerstva s nama roditeljima.					
26	Ocjenu svog djeteta doživljavam kao ocjenu svoje roditeljske uspješnosti.					

II dio - Tablica 2 Očekivanja roditelja u procesu školskog ocjenjivanja znanja učenika

Redni broj	Smatram da...	U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
		1	2	3	4	5
1	Dovoljno sam uključen/a u odgojno – obrazovni proces moga djeteta.					
2	Podrška sam svome djetetu kada je u pitanju neuspjeh u školi.					
3	Upoznat/a sam sa svim ocjenama moga djeteta.					
4	Upoznat/a sam s načinima rada nastavnika.					
5	Upoznat/a sam na koji se način vrši provjera znanja moga djeteta.					
6	Nastavnici posjeduju raznovrsne kompetencije kada je u pitanju rad s mojim djetetom.					
7	Nastavnici osposobljavaju moje dijete za samostalan rad.					
8	Moje dijete je upoznato s tim koju je ocjenu dobilo nakon provjere znanja.					
9	Nastavnici vrše provjere znanja na raznovrsne načine.					
10	Provjera znanja je najavljena nekoliko dana unaprijed.					
11	Mome djetetu je poznato iz kojih će se oblasti vršiti provjera znanja.					

12	Nastavnici omogućuju mome djetetu da pokaže svoje znanje na način koji najbolje odgovara njegovim individualnim sposobnostima.					
13	Nastavnici su objektivni prilikom vrednovanja znanja moga djeteta.					
14	Moje dijete je odgovorno u odgojno – obrazovnom procesu.					
15	Moje dijete visoko postavlja svoje ciljeve kada je u pitanju stjecanje znanja i raznovrsnih vještina.					
16	Moje dijete je pažljivo na nastavi.					
17	Moje dijete na nastavi pažljivo bilježi sve ono što se radi.					
18	Moje dijete redovito izvršava svoje školske obaveze.					
19	Moje dijete je spremno za svaku provjeru znanja.					
20	Moje dijete je slobodno da meni kao roditelju može reći i dobru i lošu ocjenu.					
21	Moje dijete samostalno traga za novim informacijama koje će poboljšati njegovo znanje i dovesti ga do boljeg postignuća.					

III dio - Roditelji o odgojno-obrazovnom procesu svoga djeteta

22. Smatrate li da Vi kao roditelji trebate biti uključeni u odgojno-obrazovni proces učenika ili je to samo „posao“ nastavnika?

23. Ukratko objasnite na koji način ste uključeni u odgojno-obrazovni proces svoga djeteta.

24. Na koji način saznajete ocjene svoga djeteta? Da li Vam to ona sama kažu ili do tih informacija dolazite na roditeljskim sastancima, informacijama, ili pak na neki drugi način?

25. Na koji ste način upoznati s kriterijima nastavnika prilikom školskog ocjenjivanja znanja učenika?

26. Ukoliko postoji nešto što želite istaknuti i smatrate da je važno, a nije obuhvaćeno prethodnim tvrdnjama to možete učiniti ovdje.

Na kraju ovoga upitnika, još Vam se jednom želim zahvaliti za izdvojeno vrijeme. Ukoliko imate nekih dodatnih pitanja ili nejasnoća oko prikazanog anketnog upitnika, možete me kontaktirati na mail: kajicsanja@gmail.com

Prilog 2

Aritmetička sredina i standardna devijacija roditeljskih stavova o odgojno-obrazovnom procesu

		Moje dijete dobro napreduje u školi.	Nastavnici pomažu mome djetetu da postane zrelo i odgovorno.	Moje dijete uspješno prati gradivo koje se u školi obrađuje.	Nastavnici ponovo obrađuju dijelove gradiva koje moje dijete nije uspješno savladalo.	Nastavnici potiču moje dijete na inovativnost i kreativnost.	Nastavnici potiču moje dijete na samostalan rad.	Ocjene mog djeteta su odraz njegovog znanja.	Ocijenivanje mog djeteta je pravedno i dobro razrađeno.	Nastavni sadržaji su primjereni dobi, individualnim potrebama mog djeteta i njegovom životnom iskustvu.	Nastavnici od mog djeteta očekuju da matijivo radi i postize maksimalan uspjeh.	Nastavnici redovito prate i bilježe napredovanje mog djeteta.	Nastavnici pohvaljuju moje dijete ističu njegove uspjehe i pozitivno ga vrednuju.	Znanje mog djeteta se provjerava na različite načine (usmeno, pismeno, praktično..).	Za loše ocjene mog djeteta odgovorni su isključivo nastavnici.	Moje se dijete može obratiti za pomoć nastavniku ukoliko mu nešto nije jasno.	Moje dijete je odgovorno za svoje znanje ili neznanje.	Nastavnici se jednako ophode prema svim učenicima.	Znam sve ocjene mog djeteta.	Zadovoljan/a sam komunikacijom s nastavnicima.	Redovito idem na roditeljske sastanke i informacije.	Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem.	Informiran/a sam o ponašanju i napredovanju mog djeteta.	Oč škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svome djetetu pri učenju.	Uključen/a sam u razno vrste aktivnosti u sklopu škole (priredbe, izložbe, dobrotvorni bazari..).	Nastavnici inzistiraju na ostvarenju partnerstva s nama roditeljima.	Ocjenu svog djeteta doživljam kao ocjenu svoje roditeljske uspješnosti.	
Šesti	M	3,85	3,85	4,08	3,33	3,38	3,92	3,77	3,54	3,38	4,08	3,62	3,54	4,38	2,08	3,85	4,08	3,00	4,46	3,85	4,31	3,85	4,15	3,23	3,23	3,31	2,92	
	N	13	13	13	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
	Sd	,689	,801	,862	,651	1,121	,641	,599	,776	,961	,494	,961	1,198	,650	,641	,689	,862	,913	,660	,801	,630	,899	,555	1,166	1,092	,947	1,115	
Sedmi	M	4,00	3,43	3,71	2,93	3,07	3,71	3,79	3,50	3,29	3,57	3,14	3,64	4,21	1,86	3,79	4,00	3,00	4,36	3,71	4,29	3,93	4,21	3,14	2,71	3,07	2,79	
	N	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
	Sd	,961	1,089	1,139	,997	,730	,726	1,122	,760	,994	,646	,770	,842	,579	,663	,975	,784	,784	,633	,611	,726	,730	,699	1,027	1,069	,829	1,051	
Osmi	M	4,08	3,75	4,08	2,67	3,58	4,08	4,25	3,75	3,58	4,00	3,50	3,67	4,50	1,83	3,83	4,00	3,25	4,58	4,08	4,67	3,58	4,25	3,17	2,83	3,08	3,08	
	N	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
	Sd	,900	,866	,900	1,073	,996	,669	,622	,866	,793	,739	,798	,778	,522	,718	,835	,853	1,215	,515	,793	,492	1,084	,452	1,267	1,115	,996	1,379	
Deveti	M	4,36	3,73	3,64	3,00	3,82	3,73	3,91	3,55	3,36	4,09	3,27	3,36	4,09	2,27	3,64	4,00	2,45	4,55	3,82	4,55	3,64	4,00	3,18	2,82	3,18	2,82	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
	Sd	,505	,647	1,027	1,265	,874	1,009	,831	1,036	,809	,539	1,104	1,286	,539	1,009	1,027	,894	1,128	,688	1,328	,522	1,362	1,342	1,328	1,328	1,471	1,079	
Total	M	4,06	3,68	3,88	2,98	3,44	3,86	3,92	3,58	3,40	3,92	3,38	3,56	4,30	2,00	3,78	4,02	2,94	4,48	3,86	4,44	3,76	4,16	3,18	2,90	3,16	2,90	
	N	50	50	50	49	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	
	Sd	,793	,868	,982	1,010	,951	,756	,829	,835	,881	,634	,901	1,013	,580	,756	,864	,820	1,018	,614	,881	,611	1,001	,792	1,155	1,129	1,037	1,129	